

อริยสัจไนปฏิจจสมุปบาท

สุภีร์ ทุมทอง

อริยสัจในปฏิจจสมุปบาท

โดย สุภีร์ ทุมทอง

www.ajsupee.com

พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖

จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-7115-57-3

ภาพประกอบ

มนต์ชัย ขาวสำอางค์

แบบปก / รูปเล่ม

คณิตศาสตร์ เสมานพรัตน์

ดำเนินการผลิต

บริษัทพรีเมียมด์ พับลิชชิ่ง จำกัด

27/33 ซอยศรีบำเพ็ญ ถนนพระราม 4

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ 0-2637-8600

โทรสาร 0-2637-8601

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์

296 ซอยอรุณอมรินทร์ 30 ถนนอรุณอมรินทร์

แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ 0-2433-0026-7

โทรสาร 0-2433-8587

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

คำนำ

หนังสือ “**อริยสัจ**ในปฏิจจสมุปปาท” นี้เรียบเรียงจากคำบรรยายในหัวข้อ “สาระธรรมจากพระสูตรต้นตปิฎก” ที่ชมรมคนรู้ใจ ณ ห้องพุทธคยา ชั้น ๒๒ อาคารอัมรินทร์ พลาซ่า ถนนเพลินจิต กรุงเทพฯ เวลา ๑๘.๓๐ – ๒๐.๓๐ น. โดยได้นำมาจากการบรรยายครั้งที่ ๔๐ ซึ่งบรรยายเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๔ กลุ่ม “เสปียงธรรม” บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ถอดคำบรรยาย และได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมตามสมควร

เนื้อหาที่บรรยายนั้น ได้แสดงอริยสัจในแง่มุมต่างๆ และแจกแจงอริยสัจ ๔ ในองค์ประกอบของกระบวนการ

ปฏิจจสมุปปาท ๑๒ อย่าง ตามแนวที่ท่านพระสารีบุตร แสดงไว้ใน สัมมาทิฏฐิสูตร มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก

ขออนุโมทนาผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณญาติธรรมทั้งหลายที่มีเมตตาต่อผู้บรรยายเสมอมา หากมีความผิดพลาดประการใด อันเกิดจากความด้อยสติปัญญาของผู้บรรยาย ก็ขอมาต่อพระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย และขออโหสิกรรมจากท่านผู้อ่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุภีร์ ทุมทอง

ผู้บรรยาย

๓๑ มกราคม ๒๕๕๖

อริยสัจ ในปฏิจจสมุปบาท

บรรยายวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๔

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย สวัสดิ์ศรีรับท่านผู้สนใจ ในธรรมะทุกท่าน

วันนี้บรรยายสาระธรรมจากพระสุตตันตปิฎก
ตอนที่ ๔๐ ชื่อหัวข้อว่า อริยสัจ ๔ ตอนที่ ๕ นะครับ ในเรื่อง
อริยสัจ ๔ ผมก็ได้บรรยายไปแล้ว ๔ ตอนด้วยกัน ที่ได้อธิบาย
ไปแล้ว มีอยู่ ๖ เรื่อง พูดเรื่องความหมาย ความสำคัญ โทษ
ของการไม่รู้อริยสัจ ประโยชน์ของการรู้อริยสัจ สิ่งที่ควรทราบ
พิเศษในเรื่องอริยสัจ แล้วก็ข้อสุดท้ายเป็นข้อที่ ๖ ขยายความ
อริยสัจแต่ละข้อ ในคราวที่แล้วก็พูดถึงหัวข้อที่ ๖ นี้

ในเรื่องอริยสัจ ๔ ก็พูดเรื่องทุกข์และความพ้นไปแห่ง
ทุกข์เท่านั้น ปีใหม่นี้ ท่านทั้งหลายส่งความสุขให้กันมาก
เกินไป จนอาจจะลืมความจริงไปแล้ว อริยสัจนั้นไม่ได้พูดเรื่อง
ความสุข พูดเรื่องทุกข์กับความพ้นไปแห่งทุกข์เท่านั้น ทุกข์
นั้นมี แต่ตัวเราผู้เป็นทุกข์ ไม่มี เหตุให้เกิดทุกข์ก็มีเหมือนกัน
แต่ตัวตน สัตว์ บุคคล ไม่มี ความดับสนิทของทุกข์ ความไม่มี
ทุกข์ คือนิพพาน ก็มีเหมือนกัน แต่คนผู้ไม่มีทุกข์ คนผู้พ้น
ทุกข์ไม่มี หนทางที่ทำให้ถึงความดับทุกข์ ก็มีเหมือนกัน แต่
คนผู้เดินทางนั้นไม่มี พูดสรุปง่ายๆ ก็มีเฉพาะเรื่องทุกข์กับ
ความพ้นไปแห่งทุกข์ ที่นี้ ท่านทั้งหลายปีใหม่ไปส่ง ส.ค.ส. ส่ง
ความสุขกันมาก เรื่องทุกข์อาจจะลืมไปแล้ว มาฟังต่อสัก
หน่อยหนึ่ง

๑. แบบทั่วไป

ชีวิตของเรานั้นมีแต่เรื่องทุกข์ ภัยกับใจนี้เป็นทุกข์ ถ้าเรายังไม่รู้ในปีเก่า ปีใหม่แล้วก็ควรระวัง ระวังะ ไม่ใช่ปีเก่าทุกข์มันหมดไปแล้ว ปีใหม่จะพบกับความสุข อย่างนี้ก็เป็นบ้าไปแล้ว เราทั้งหลายคงจะเป็นบ้าอย่างนั้นมาหลายปีแล้ว ปีใหม่นี้ก็สงสัยว่าจะเป็นบ้าไปอีกรอบหนึ่ง ก็ไม่เป็นไร มาฟังเรื่องทุกข์กับความพ้นทุกข์เอาไว้บ้าง อย่างน้อยก็มีอะไรให้ฉุกละหุกหรือเตือนให้มีสติสัมปชัญญะ ลูกขึ้นมามองดูความจริงซะบ้าง ในคราวที่แล้ว พุดมาถึงหัวข้อที่ ๖ ขยายความอริยสัจในแต่ละข้อ ในคราวที่แล้วผมได้พุดไปในแบบที่ ๑ คือแบบทั่วไป อันนี้ท่านทั้งหลายควรจะทำให้ได้ เป็นแบบทั่วไป มีในพระสูตรเป็นอันมาก ซึ่งถ้าเข้าใจแล้ว จะเข้าใจแบบอื่นๆไปด้วย เพราะแท้ที่จริง ก็เหมือนกันนั่นแหละ เพียงแต่ขยายความเพื่อให้เหมาะสมกับจริตกับอัธยาศัยของแต่ละคน

ทุกข์ขอรียสัจ คืออะไรเล่า คือ ความเกิดเป็นทุกข์

ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บป่วยเป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ เป็นทุกข์ การได้ประสบกับสิ่งไม่น่ารักไม่น่าพอใจเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจเป็นทุกข์ ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ว่าโดยรวบย่อ อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ นี่ก็คือกองทุกข์หรือสิ่งที่ไร้แก่นสาร ไร้ตัวตน เป็นของที่เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น มันเป็นตัวทุกข์

เหตุให้เกิดทุกข์ คืออะไร คือต้นเหตุที่ก่อให้เกิดภพ

ใหม่ ก่อให้เกิดการกระทำเพื่อตัวเพื่อตนซ้ำแล้วซ้ำเล่า อันประกอบไปด้วยความกำหนดด้วยอำนาจความเพลีน เป็นความยินดียิ่งในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

ทุกขนิโรธ คืออะไร คือความดับสนิทโดยการ
สำรอกให้หมดไปโดยไม่มีส่วนเหลือแห่งตัณหานั้นนั่นแหละ
ความสละ ความสลัดคืน ความปล่อยวาง ความไม่อาลัย
ไม่อาลัยในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่อาลัยในกองทุกข์ นั้น
แหละคือทุกขนิโรธ คือความสิ้นตัณหา หมดความอยาก
หมดความเพติดเพลิน

ส่วนหนทางอันเป็น **ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา** อริยสัจ
คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น
จนกระทั่งถึงสัมมาสมาธิ คราวที่แล้วก็ได้ขยายความไป
แล้ว เป็นแบบทั่วไป

ต่อไปจะนำการขยายความอริยสัจ ๔ ในแบบอื่นๆ มา
แสดงบ้างตามสมควร จะเรียงไปตั้งแต่การแสดงทุกข์ในแบบ
ต่างๆ แล้วก็การแสดงทุกข์สมุทัย ทุกขนิโรธ ที่ไม่เหมือนเดิม
ขยายความเพิ่มเติมบ้าง ซึ่งจะบรรยายแบบย่อๆ และเร็ว
เพราะถือว่า ได้บรรยายขยายความเรื่องนั้นเรื่องนี้มานานแล้ว
จะแสดงแต่รูปแบบว่ามีแสดงรูปแบบอย่างไรเท่านั้น ส่วน
เนื้อหาหลักๆ ก็เหมือนเดิมนั่นแหละ

๒. แบบแสดงทุกข์แจกเป็นอุปาทานชั้น ๕

ในแบบที่ ๒ คือ แบบแสดงทุกข์แจกเป็นอุปาทานชั้น ๕ ในแบบทั่วไป ตอนว่าโดยรวบย่อ ก็แสดงอุปาทานชั้น ๕ เหมือนกัน แต่ไม่ได้แสดงแจกแจง แสดงแต่สรุป ด้วยคำว่า สงฺขิตเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ว่าโดยรวบย่ออุปาทานชั้นทั้ง ๕ เป็นทุกข์ แต่ในบางพระสูตร พระพุทธองค์แสดงจำแนกเป็นชั้นทั้ง ๕ ออกมาเลยทีละชั้น เช่น ในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ๑๘/๑๖๗๙ พระองค์ตรัสว่า

กตมณฺจ ภิกฺขเว ทุกฺข์ อริยสจฺจํ
ปญฺจุปาทานกฺขนฺธาติสฺส วจนียํ. กตเม ปญฺจ
รูปฺปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สลฺยญฺ
ปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญญานูปาทานก
ขนฺโธ

อิทิ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขอริยสัจเป็นไฉน
ควรจะกล่าวว่า อุปาทานชั้นทั้ง ๕ อุปาทานชั้น
ทั้ง ๕ คืออะไรบ้าง

ได้แก่ รูปอุปาทานชั้น เวทณูปาทานชั้น สัตถุ
อุปาทานชั้น สังขารูปาทานชั้น วิญญาณอุปาทานชั้น

อย่างนี้คือลักษณะที่แสดงตัวทุกข์ แจกแจงออกมา
เป็นอุปาทานชั้นทั้ง ๕ ครบทุกชื่อ ในแบบทั่วไปนั้นไม่
แจกแจง ในพระสูตรนี้ แสดงแบบแจกแจงครบทั้ง ๕ ชั้น
ส่วนทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ก็
เหมือนกับในแบบทั่วไป

๓. แบบแสดงทุกข์เป็นอายตนะ

ต่อไปอีกแบบหนึ่ง แบบแสดงทุกข์เป็นอายตนะ
ในพระสูตรเมื่อก็ก็นแสดงทุกข์เป็นอุปาทานชั้นทั้ง ๕ อีก
พระสูตรหนึ่งในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ๑๙/๑๖๘๕
แสดงทุกข์ เป็นอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
เป็นทุกข์ ในความหมายที่ว่ามันเป็นของไม่มีแก่นสาร เป็น
ของไร้ตัวตน ไร้เจ้าของที่แท้จริง ตาเราไม่มีเจ้าของที่แท้
จริงนะ หูก็เหมือนกัน จนกระทั่งถึงใจ เป็นสภาวะที่เป็น
ธรรมชาติ เป็นของไม่มีอิตตา ไม่มีตัวเราในตา ไม่มีตัวเรา
ในหู ไม่มีตัวเราในจมูก ไม่มีตัวเราในลิ้น ไม่มีตัวเราในกาย
และไม่มีตัวเราในใจ แต่เพราะการประกอบกันขึ้นชั่วคราว
ของตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ที่เป็นผลมาจากกรรมเก่า
สมมติเรียกว่า ตัวเรา จึงมีขึ้น อายตนะทั้ง ๖ จึงชื่อว่าเป็น
ทุกข์ พระองค์ตรัสว่า

กตมถจ ภิกขเว ทุกข์ อริยสัจ
ฉ อชมตติกาณี आयตनानीत्तल्ल वज्जियं. กตมานิ ฉ
จกขวายตน์ โสตายตน์ ฆานายตน์ ชิวหายตน์

กายายตน์ มนายตน์

อิทํ วุจจติ ภิกขเว ทุกข์ อริยสัจ ...

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขอริยสัจเป็นไฉน
ครรถว่าว่า आयตนะภายใน ๖ आयตนะภายใน ๖
คืออะไรบ้าง
ได้แก่ จักขายตนะ โสตายตนะ ฆานายตนะ
ชิวหายตนะ กายายตนะ มนายตนะ
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าทุกขอริยสัจ
นี่ก็เป็นแบบพิเศษ คือ เอาอายตนะภายใน ๖ มาเป็น
ทุกขอริยสัจ ส่วนทุกขสมุทัย ได้แก่ ตัณหา ทุกขนิโรธได้แก่

ความดับตัณหา ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาคืออริยมรรคมืองค์ ๘
เหมือนกับที่แสดงในแบบทั่วไป

๔. แบบแสดงขยายสมุทัยกับนิโรธ

แบบที่ ๔ แบบแสดงขยาย สมุทัยกับนิโรธ
ทุกขสมุทัยกับทุกขนิโรธระในแบบทั่วไปนั้น ไม่ได้ขยายความ
มากนัก ไม่ได้บอกว่า ตัณหานั้นเมื่อเกิด เกิดที่ไหนได้บ้าง
ตัณหาเมื่อตั้งอยู่ ตั้งอยู่ที่ไหนได้บ้าง ตัณหาเมื่อดับ ดับ
ที่ไหน ถูกละได้ในที่ไหน ไม่ได้ขยายความเอาไว้ ในบางสูตร
พระพุทธองค์ทรงขยายความสมุทัยกับนิโรธเพิ่มขึ้น ให้เห็น
ภาพชัดขึ้นมาอีก เช่นใน ทีฆนิกาย มหาวรรค ๑๐/๔๐๐
มหาสติปัฏฐานสูตร ท่านทั้งหลายอาจจะชอบอ่านพระสูตร
นี้ แต่ไม่รู้ อ่านถึงหรือเปล่า เพราะเรื่องนี้ อยู่ตอนท้ายๆ
บางคนอ่านแต่ชื่อสูตรก็หลับแล้ว เพราะว่าสูตรยาวเรื่องนี้

เป็นธัมมานุปัสสนา หมวดอริยสัจ พระองค์ตรัสว่า

กตมณฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขสมุทฺทโย อริยสจฺจํ
ยาโย ตณฺหา โปเนพฺภวิกา นนฺทราคสหคตา ตตฺตรตฺตรา
ภินฺนุทฺทินี
เสยฺยถิทฺถิ, กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา
สา โข ปเนสา ภิกฺขเว ตณฺหา กตฺถ อຸປປຸຊມານา อຸປປຸຊຕີ
กตฺถ นິวิສມานา นິวิສຕີ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขสมุทัยอริยสัจ เป็นไฉน
คือ ตัณหานี้ อันเป็นเหตุทำให้เกิดในภพใหม่อีก
อันประกอบไปด้วยความกำหนดด้วยอำนาจความเพียร
เป็นความยินดีอย่างยิ่งในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ กามตัณหา
ภวตัณหา วิภวตัณหา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ตัณหานั้นเมื่อเกิด ย่อมเกิด
ในที่ไหน เมื่อตั้งอยู่ ย่อมตั้งอยู่ในที่ไหน
ตัณหานั้น เวลาเกิด มันเกิดที่ไหน เวลาตั้งอยู่ มันตั้ง
อยู่ที่ไหน มันเกิดแล้วเกิดอีก เกิดแล้วเกิดเล่า เกิดบ่อยๆ มัน
อยู่ในที่ไหนกัน ตัณหามันไม่มีตัวตน มันเกิดแล้วดับ บางทีเรา
อาจจะหามันไม่เจอ พระพุทธองค์ตรัสที่เกิดของตัณหาว่า

ยํ โลกเ ปิยรูปํ สาทฺรຸປํ
เอตฺเตเสสา ตณฺหา อຸປປຸຊມານา อຸປປຸຊຕີ, เอตฺถ
นິวิສມານา นິวิສຕີ

ปิยรูปสாதรูปใดมีอยู่ในโลกนี้ ตัณหานั้นเมื่อจะเกิด
ย่อมเกิดขึ้นที่ปิยรูปสาดรูปนี้ เมื่อตั้งอยู่ ย่อมตั้งอยู่ที่ปิยรูป
สาดรูปนี้

ปิยรูปสาตรูป คือ สิ่งที่มีความแตกสลายเป็นธรรมดา แต่เราคิดว่า มันน่ารัก น่าพอใจ ได้แก่ อายตนะภายใน ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, อายตนะภายนอก ๖ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์, วิญญาณ ๖ ผัสสะ ๖ เวทนา ๖ สัญญา ๖ สัญเจตนา ๖ ตัณหา ๖ วิตก ๖ วิจાર ๖ ทั้งหมดนั้นแหละ ที่เรายึดถือว่า มันจะให้ความสุข ให้ความพอใจ น่ารัก น่าใคร่ อันนั้นคือปิยรูปสาตรูป ปิยรูปสาตรูปอันใดมีอยู่ในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็ย่อมเกิดขึ้นที่ปิยรูปสาตรูปนี้ เมื่อเกิดก็เกิดที่ตานี้แหละ เมื่อเกิดก็เกิดที่หูนี้แหละ เมื่อตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่ที่ตานี้ เมื่อตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่ที่หู เมื่อเกิดก็เกิดที่ใจนี้แหละ ปิยรูปสาตรูปแจกแจงขยายมี ๖๐ ประการ

นี่ก็ยกมาแสดงให้เห็นดูว่า มีแบบขยายความเพิ่มเติมด้วย นอกจากพูดว่า ตัณหาคือทุกขสมุทัย ความเพลิตเพลินยินดีติดข้องเป็นเหตุเกิดทุกข์ ยังบอกด้วยว่าติดข้องในที่ไหนได้บ้าง ขยายความแยกแยะได้อีก เป็นวิธีการแสดงทุกขสมุทัยอีกแบบหนึ่ง ส่วนทุกข์ก็แสดงเหมือนแบบทั่วไป ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาที่แสดงอริยมรรคมืองค์ ๘ แบบทั่วไป

เมื่อแสดงทุกขสมุทัยอย่างนี้แล้ว ทุกขนิโรธก็แสดงอย่างนี้ด้วยเหมือนกัน ในมหาสติปัฏฐานสูตร ๑๐/๔๐๑ พระพุทธองค์ทรงขยายความทุกขนิโรธอริยสัจว่า

*กตมญจ ภิกขเว ทุกขนิโรโธ อริยสัจจํ
โย ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสวิราคินีโรโธ จาโค
ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย*

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขนิโรธอริยสังข์ เป็นไฉน
คือ ความดับโดยการสำรอกให้หมดไปไม่เหลือแห่ง
ตัณหานั้นนั่นแหละ ความสละ ความสลัดคืน ความ
ปล่อย ความไม่อาลัย

คำนี้ก็อยู่ในแบบทั่วไป พระสูตรเป็นอันมากที่
พระองค์ตรัสเรื่องอริยสังข์ ๔ จะใช้คำนี้เป็นส่วนมาก ส่วน
น้อยที่จะขยายความเพิ่มเติม แต่ในที่นี้ ยกมาให้ดูว่ามีวิธี
แสดงแบบขยายความเพิ่มเติมด้วย ความดับของตัณหา
คือตัณหาถูกละไป ตัณหานั้นเมื่อถูกละ ถูกละที่ไหน
ตัณหาเมื่อดับ ย่อมดับที่ไหน ก็ขยายความเพิ่มเติม

สา โข ปเนสา ภิกขเว ตณฺหา กตฺถ ปหฺยมานา
ปหฺยติ, กตฺถ นฺรุชฺฌมานา นฺรุชฺฌติ
ยํ โลกํ ปิยรูปํ สาตรูปํ

เอตฺเตสสา ตณฺหา ปหฺยมานา ปหฺยติ, เอตฺถ
นฺรุชฺฌมานา นฺรุชฺฌติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตัณหานั้นเมื่อถูกละ ย่อมถูกละ
ในที่ไหน ตัณหานั้นเมื่อจะดับ ย่อมดับในที่ไหน

ปิยรูปสาตรูปใดมีอยู่ในโลกนี้ ตัณหานั้นเมื่อถูกละ
ย่อมถูกละได้ที่ปิยรูปสาตรูปนี้ เมื่อดับ ย่อมดับที่ปิยรูป
สาตรูปนี้

เมื่อตัณหานั้นจะถูกละ ถูกละที่ไหน พระองค์ทรง
ขยายความ คือสิ่งเดียวกันกับที่ตัณหาเกิดขึ้นหรือตั้งอยู่
ตัณหานั้นตั้งอยู่ที่ไหน ก็ไปดูที่ตั้งของตัณหานั้นแหละให้
เข้าใจจนแจ่มแจ้ง การละตัณหาก็มิได้ในที่นั้น ไม่ใช่ไปหา
ที่อื่น ที่เดียวกันนั่นแหละ หาที่ตัณหาเกิดขึ้นนั่นแหละ

ค้นหาเกิดขึ้นในทีใด เกิดบ่อยๆ เกิดอยู่เสมอๆ ใน
อารมณ์ใด เวลาจะละตัณหา ก็ให้ดูที่ตั้งของมันให้เข้าใจ
ที่ตั้งของตัณหานี้ มันคืออะไร ข้อเท็จจริงของมันเป็น
อย่างไร ถ้าเห็นข้อเท็จจริงว่ามันเป็นทุกข์ เป็นสิ่งไม่มีตัวไม่มี
ตน ตัณหาที่ถูกละได้ในที่นั้นนั่นแหละ ตัณหาเกิดที่ตา
ใช้มัย อาศัยตาเกิด ก็ไปพิจารณาดูตา ให้เห็นความจริง
ตาเป็นเรามัย เป็นของเรามัย เป็นตัวตนมัย เป็นของเที่ยงแท้
มั่นคง เป็นของประเสริฐ เป็นของดี เป็นของน่าเอาหรือ
เปล่า ตาเห็นรูปสวยๆ แล้ว มีความสุข ใสหรือเปล่า ใคร
เห็น เห็นอยู่นานไหม พิจารณาเข้าไปอย่างนี้ ก็จะเข้าใจ
การเห็นนี้เป็นภาระมาก เพราะกายกับใจ ชั้นที่ ๕
นี้เป็นภาระหนัก เราท่องกันเป็นประจำในบทสวดมนต์

ภารา หเว ปญจกขุณา ชั้นที่ ๕ เป็นของหนัก
นี่ท่องกันเรื่อย ไม่รู้ว่ารู้สึกกันบ้างหรือเปล่า ความจริงเป็น
อย่างนี้ ชั้นที่ ๕ เป็นวิบากชั้นที่ได้มาจากกรรมเก่า
พอได้ชั้นรวมกันขึ้นมาแล้ว ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ
ใจ มีตาแล้วก็ต้องได้ดู ได้ดูสวยบ้าง ไม่สวยบ้าง ได้ดูสวยๆ
นี่ก็เป็นภาระ ได้รูป ได้นาม ได้กาย ได้ใจมาแล้ว วิบากก็มี
ที่หลง ผลของกรรมต่างๆ ก็มีที่หลง มันลงตรงไหนได้บ้าง มัน
ลงตรง ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ได้ฐานที่ตั้งของมันมา
มันก็ลงเลย เราก็รับและเลย ตารับรูป หูรับเสียง ใจรับรู้
เรื่องต่างๆ มากมาย จะไม่ให้เห็น ไม่ให้ได้ยิน ไม่ให้รับรู้ ก็
เป็นไปไม่ได้ ต้องเห็น ต้องได้ยิน ต้องรับรู้ไปอย่างนั้น
ล้วนเป็นภาระทั้งนั้น ถ้าไม่ได้กาย ไม่ได้ใจมา ก็ไม่ได้อย่าง
อื่นมา ตัวกาย ตัวใจ ชั้นที่ ๕ จึงเป็นภาระหนักและ
ใหญ่หลวงมาก

ส่วนพวกโง่ๆ ไม่รู้เรื่อง ก็บอกว่า แหม...ร่างกายนี้
ดีเหลือเกิน มันน่ารัก ทำให้เราดูดี ได้เห็น ได้ยิน ได้ดมกลิ่น
ได้ลิ้มรส ได้สัมผัส พวกนี้มีความเห็นขัดแย้งกับพระอริยเจ้า
พระอริยเจ้าเห็นสิ่งใดว่าเป็นทุกข์ เขาพากันเห็นว่าเป็นสุข
พวกปุถุชนทั้งหลายเป็นอย่างนั้น ฉะนั้น ถ้าเรายังไม่มี
ความรู้ ก็ให้มีศรัทธา เชื่อมั่นในปัญญาตรัสรู้ของ
พระพุทธเจ้า แล้วมาฝึกให้มีปัญญา

ที่เกิดกับที่ดับของตัณหาเป็นที่เดียวกัน **ที่ตั้งอยู่**
ที่เกิดบ่อยๆ กับที่ถูกละ เป็นที่เดียวกัน สำหรับคนที่ไม่รู้จัก
ปิยรูปสาดรูป คือ ไม่รู้จักโลกตามความเป็นจริง เขาเห็นว่า
โลกนี้น่าเอา ก็เป็นที่ตั้งของตัณหา พวกไหนที่เขารู้ว่า โลกนี้
ไม่น่าเอา เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฝึกให้มีอริย
มรรคมืองค์ ๘ เกิดขึ้น มีปัญญามองดูก็เห็นความจริง ไม่ใช่เรา
ไม่ใช่ของเรา ไม่น่าเอา ตัณหาก็กถูกละได้ในที่นั้นนั่นแหละ

ที่ยกมาแสดงนี้ ขยายทุกขสมุทัยกับทุกขนิโรธ
เพิ่มเติม จากแบบธรรมดาทั่วไป ขยายความเพิ่มเติมให้
เห็นภาพชัดเจน อันนี้เป็นแบบที่ ๔ ส่วนทุกขอริยสังกับ
ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัง แสดงเหมือนกับแบบ
ทั่วไป

๕. แบบแสดงสมุทัยกับนิโรธเป็นปฏิจจสมุปบาท

ต่อไปแบบที่ ๕ แบบแสดงทุกขสมุทัยกับนิโรธเป็นปฏิจจสมุปบาท ทุกข์ก็แสดงไปตามปกติ คือชาติปิ ทุกขา แม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ ชราปิ ทุกขา แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์เป็นต้นไปเรื่อยๆ พอขยายความทุกขสมุทัย พระพุทธองค์ทรงเปลี่ยนจากตัณหาเป็นปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดทุกข์ และทุกขนิโรธ เปลี่ยนจากความดับตัณหาเป็นปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับทุกข์

ในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ๒๐/๖๒ ติตถายตนสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า

*กตมถจ ภิกขเว ทุกขสมุทโย อริยสจจํ
อวิชชาปจจยา สงขารธา, สงขารปจจยา วิมุตถาณํ
วิมุตถาณปจจยา นามรูปํ, นามรูปปจจยา สหายตณํ ...*

ภวปัจจยา ชาติ, ชาติปัจจยา ชรามรณํ
โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวานติ
เอวเมตสส เกวลสส ทุกขกขณธสส สมุทโย โหติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขสมุทัยอริยสัจ เป็นไฉน
เพราะอริชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี
เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี
เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี...
เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี
เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ
ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสจึงมีขึ้น
ความเกิดขึ้นของกองทุกข์ล้วนๆ นี้ย่อมมีด้วยประการ
อย่างนี้

ในแบบทั่วไป พระพุทธองค์ตรัสว่า คือ ตัณหา
อันเป็นเหตุทำให้เกิดในภพใหม่อีก อันประกอบไปด้วย
ความกำหนัดด้วยอำนาจความเพลิน เป็นความยินดีอย่างยิ่ง
ในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา
เป็นทุกขสมุทัย แต่ในพระสูตรนี้ครอบคลุมกว่า แสดง
กระบวนการปฏิบัติจนอุปาทายเกิดทุกข์ เป็นทุกขสมุทัย
เอาทุกสภาวะที่อยู่ในกระบวนการเป็นเหตุเกิดทุกข์หมด
ไม่ใช่แค่ตัณหาอย่างเดียว อริชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป
สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรา
มรณะ ก็เอามาเป็นทุกขสมุทัยด้วย ท่านทั้งหลายมานั่ง
อยู่ที่นี่ ถึงไม่มีตัณหา ไม่มีความอยากได้ ไม่ยินดีในอะไร
ต่างๆ ก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์แล้ว ขอให้เกิดมาเถอะ **ถ้าเกิด
มาแสดงว่าได้เหตุแห่งทุกข์มาเรียบร้อยแล้ว** ได้ตาก็มีเหตุ
ให้เกิดทุกข์แล้ว ได้ตาเดียวสักหน่อยก็มีโรคตา เดี่ยวก็คันตา

มองไม่ค่อยเห็นก็ขยี้ตา เจ็บตา ได้หูก็มีโรคหู ได้ตบก็มีโรคตบ ได้ปอดก็มีโรคปอด ได้ไตก็มีโรคไต เต๋ยวส์กหน้อยต้องล้างไตไปอีก ลำบากอย่างนี้

ได้อะไรมานี้ถือว่าเป็นเหตุให้เกิดทุกข์หมดเลย ถ้าพูดในแง่นี้แล้ว พูดเหมือนกำปั้นทุบดินว่า ถ้ายังไม่รู้แจ้งอริยสัจเกิดมาแล้วทุกข์แน่ๆ เพราะได้เหตุให้เกิดทุกข์มาพร้อมกันเลย ไม่เหมือนกับตอนแรกที่พูดถึงตัณหา อย่างนั้นพูดให้เข้าใจง่าย ในแง่ที่ว่านำไปพิจารณาได้เห็นชัด ไม่ลึกลงเกินไป คนทั่วไปก็เอาไปพิจารณาได้ ถ้ามีความอยาก มีความเพลิดเพลินยินดี นั่นแหละเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คนบางคนเพลิดเพลินยินดี อยากได้ หวังผลเฉพาะเจาะจงอันใดอันหนึ่ง พอไม่ได้สมหวัง ก็เกิดโสกะ ปริเทวะ ก็พิจารณาเห็นได้ชัด เราทั้งหลายก็พิจารณาแบบนั้นได้

ถ้าจะให้ลึกลงซึ่งแบบถึงที่สุด ได้เกิดมาก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์แล้ว อย่างนี้เอาแบบถึงที่สุด ไม่มีทางสามารถเลี่ยงได้เกิดมาแล้ว ทำไม่ถึงต้องแก่ ทำไม่ต้องตาย อย่างนี้พูดไม่ได้แล้ว เกิดมาแล้วก็ต้องได้แก่ มันเป็นเหตุในตัวอย่างเบ็ดเสร็จ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส และทุกข์อะไรต่างๆ เจอคนที่ไม่ดี เจอคนด่า เจอตบตี หนีไม่รอด ทำไมคุณถึงมาทำกับฉันได้ ก็มันมีเหตุ คือคุณเกิดมา เขาเลยทำกับคุณได้ ถ้าไม่เกิดมา เขาก็ทำอะไรคุณไม่ได้หรอก เออ...ทำไมเจ้ากรรมนายเวรถึงมาเอาคืนได้ล่ะ ก็เพราะเกิดมา มีเหตุมาแล้ว มีเหตุให้เกิดทุกข์ ก็เลยมีขึ้น ฉะนั้น ทุกข์สมุทัยในแง่นี้ ไม่มีใครสามารถที่จะเลี่ยงได้ เราทั้งหลายก็เลี่ยงไม่ได้ **ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ถ้าไม่เกิดมานี้จะไม่มีสักปัญหาเดียว** แต่เพราะเกิดมา ได้ชั้น ๕ ได้วิญญูณ นามรูป สฬายตนะ เหล่านี้เป็นเหตุเกิดทุกข์ จึงมีทุกปัญหาติดตามมาด้วย

อันนี้แบบลึกซึ้งที่สุด ต้องคนมีปัญญาเท่านั้น จึงจะเข้าใจได้ ลึกซึ้งถึงขนาดนี้ ส่วนเราทั้งหลายก็เชื่อพระพุทธเจ้าไปก่อน ท่านว่าอย่างไร เราก็ว่าอย่างนั้น

ต่อมา ทุกขนิโรธก็แสดงปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับทุกข์ ในสูตรเดียวกัน พระองค์ตรัสว่า

กตมถจ ภิกขเว ทุกขนิโรธ อริยสจจํ
อวิชขาย ตเวว อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรธ
สงฺขารนิโรธา วิญญานนิโรธ
วิญญานนิโรธา นามรูปนิโรธ
นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรธ ...
ภวนิโรธา ชาตินิโรธ
ชาตินิโรธา ชรามรณํ
โลกปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา นิรุชฌนติ

เอวมตฺตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนธฺสฺส นิโรโธ โหติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทุกขนิโรธอริยสัจ เป็นไฉน เพราะความดับโดยการสํารอกให้หมดไปไม่มีส่วน เหลือแห่งอวิชชานั้นแหละ ความดับของสังขารจึงมี เพราะความดับของสังขาร ความดับของวิญญานจึงมี เพราะความดับของวิญญาน ความดับของนามรูปจึงมี เพราะความดับของนามรูป ความดับของสฬายตนะ จึงมี... เพราะความดับของภพ ความดับของชาติจึงมี เพราะความดับของชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จึงดับไป ความดับไปของกองทุกข์ล้วนๆ นี้ย่อมมีด้วยประการ อย่างนี้

ในแบบทั่วไป ทุกชนิดโรธ คือ ความดับโดยการสำรอก ให้หมดไปไม่เหลือแห่งตัณหานั้นนั่นแหละ ความสละ ความสลัดคืน ความปล่อย ความไม่อาลัย แต่ในพระสูตรนี้ แสดงไว้แบบครอบคลุมกว่านั้น ได้แก่ ความดับโดยการสำรอกให้หมดอวิชชา ทำลายอวิชชา ทำลายความไม่รู้หรือริยสัง เพราะถ้ายังมีความไม่รู้เหลืออยู่ ตัณหาก็ยังเกิดอยู่เรื่อยๆ ไม่รู้ว่าเป็นทุกข์ก็มีความอยากได้ เพลิดเพลินอยู่กับทุกข์ ไม่พ้นทุกข์สักที วิธีที่ลึกซึ้งที่สุด ที่ทำให้สิ้นตัณหาไปโดยสิ้นเชิง ต้องทำลายอวิชชา ทำอวิชชาให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้ที่ทำได้อย่างสมบูรณ์ในเรื่องนี้ก็คือพระอรหันต์ เมื่อมีอวิชชาแล้ว กระบวนเกิดทุกข์ก็สืบทอดไม่ได้ สภาวะทุกอย่าง สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ ก็ดับสนิทไป ไม่เกิดอีก เหมือนไฟสิ้นเชื้อ

อวิชชาตเวว อเสสิวิราคินีโรธา สงฺขารนโรโธ เพราะความดับโดยการสำรอกให้หมดไปไม่มีส่วนเหลือแห่งอวิชชา นั่นแหละ ความดับของสังขารจึงมี พอสังขารคือกรรมเก่าๆ ดับสนิทไป หมดไป ก็สร้างนามรูปอันใหม่ไม่ได้ นามรูปอันใหม่ไม่มี ดับสนิทไป เป็นขันธปรินิพพาน เป็นขันธ ๕ ดับสนิทไป ไม่มีการเกิดอีก ดับรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ คือกายกับใจ **ขันธนี้ดับสนิทไป หาบัญญัติไม่ได้** เพราะจะบัญญัติเป็นตัวตน บุคคล เป็นหญิง เป็นชายนี้ บัญญัติขึ้นมาจากขันธ ๕ เมื่อขันธ ๕ ดับสนิทไป กองทุกข์ดับไป ก็บัญญัติไม่ได้ จึงเรียกว่าดับทุกข์ ไม่ใช่คนตาย สัตว์ตาย หรือดับอะไรอย่างอื่น อย่างพระพุทธเจ้าของเรา แหม...พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว อย่างนี้ไม่ถูก เฉพาะขันธนั้นนั่นแหละที่ดับสนิทไป ตัวเกิด ตัวตาย คือขันธทั้ง ๕ บัญญัติได้ว่า มีเกิด มีตาย พระพุทธองค์ตรัสว่า เมื่อเกิดก็เป็นทุกข์เกิด คือขันธทั้ง ๕

เกิดเมื่อจะแก่ก็เป็นกองทุกข์ ชั้นทั้ง ๕ มันแก่ เมื่อตายก็ กองทุกข์ชั้นทั้ง ๕ มันตาย ทีนี้ ความดับสนิทไปของชั้นทั้ง ๕ มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตายใหม่ ไม่มี

นี่พูดถึงทุกขนิโรธแบบลึกซึ้งที่สุด คือทำให้อวิชชา หหมดไป สำรอกให้หมดสิ้นไปด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำ วิชชาให้เกิดขึ้น สังขารก็ดับสนิท ความดับสนิทไปของ สังขาร คือกรรมเก่าๆ ที่จะก่อให้เกิดวิญญาณ ก่อให้เกิด นามรูป ก็ไม่มีอีก หหมดแล้ว กองทุกข์ทั้งหมด ก็หมดไป ถ้าอวิชชาไม่หมด สังขารก็ยังทำงานได้ ประมวลผลมา ทำให้เกิดวิญญาณ ได้นามรูปอีกต่อไป

เพราะความดับของชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จึงดับไป ถ้าไม่เกิดมา ไม่มีชาติ คือความเกิดของชั้นแล้ว จะได้แก่ใหม่ ไม่ได้แก่ ขอแสดง ความยินดีด้วย ไม่ได้ตาย ไม่ต้องโสกะ ปริเทวะ ทุกข์

โทมนัส และอุปายาส ใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ต้องมานั่งปวดหลัง ไม่ต้องมาหิวข้าว สบายเลยนะ

ถ้าได้ชั้นทั้ง ๕ มาแล้ว มีแต่เป็นทุกข์ ได้มาแล้ว ต้องพยายามฝึกให้มีสติสัมปชัญญะ ให้เกิดปัญญา เพื่อเห็น มันตามความเป็นจริง แล้วก็ต้องทิ้งทั้งหมดรวมทั้งสติปัญญา ที่ฝึกมาด้วย ต้องฝึก ไม่อย่างนั้นก็ไม่น่าเป็นไฟลท์บังคับ เหมือนเรานี่ รู้ว่าฝั่งนี้อันตรายเหลือเกิน อยากจะไปฝั่งโน้น ต้องอาศัยแพ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ก็เลยต้องทำแพ ขึ้นแพ และพายไปด้วยความพากเพียรอย่างเต็มที่ ถึงที่แล้ว ก็ไม่ได้ เอาแพไปด้วย เพียงพาข้ามไป แล้วก็จบกัน ท่านทั้งหลาย อุตส่าห์ทำบุญมากมายมหาศาล และฝึกปฏิบัติกันด้วยความ ยากลำบาก ท่านไม่ได้อะไรไปเลย มันเป็นแพพาข้าม ฉะนั้น ก็ทำไปเถอะ ไหนๆ ก็เกิดมาแล้ว ช่วยไม่ได้ **ไม่มี ทางเลือกแล้ว** วิธีมันก็มีแบบนี้แหละ

เอวเมตสส เกลวสส ทุกฺขกฺขนฺธสส นิโรโธ โทติ
ความดับไปของกองทุกข์ล้วนๆ นี้ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้
นี่เป็นทุกขนิโรธที่แสดงเป็นกระบวนการ ในการแสดงอริย
สัจแบบธรรมดาทั่วไปนั้น สังเกตได้ง่าย คนที่ยังไม่มีปัญญา
มากนัก ก็ฟังเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ทุกขสมุทัย กับ
ทุกขนิโรธ แสดงเกี่ยวกับตัณหา วิญญาณ นามรูป
สหายตนะ ผัสสะ เวทนา นี่เป็นผลมาจากอวิชชาและกรรม
เก่า ผลที่เกิดมาจากเหตุให้กำหนดรู้และยอมรับ เมื่อมี
เวทนามก็เป็นเหตุให้เกิดตัณหา ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะ รู้
เท่าทันตัณหา จะได้ไม่ทำตามตัณหาอุปาทาน จะได้ไม่มี
กองทุกข์ต่อไป ส่วนอันเก่าๆ นี้ก็ต้องฝึกให้มีปัญญา
กำหนดรู้ให้แจ่มแจ้ง ชั้นแรกต้องไม่มีเหตุอันใหม่ก่อน อย่า
ไปทำตามตัณหา

วิธีการปฏิบัติวิปัสสนา ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะใน
ตอนต้นๆ คือให้มีสติป้องกันไม่ให้สร้างเหตุเกิดทุกข์ต่อไป
อีก เพราะที่มาจากของเก่าก็เยอะอยู่แล้ว เมื่อป้องกันได้
ระดับหนึ่งแล้ว จึงค่อยสะสางของเก่าให้หมดสิ้นไป ด้วย
ปัญญาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา เราไม่ได้เป็นนั่น นั่นไม่ใช่
อัตตาของเรา อย่างนี้ แบบทั่วไปจะเน้นการปฏิบัติในชีวิต
ธรรมดาทั่วไป ส่วนในแบบที่แสดงปฏิจางสมุปบาท ก็
สำหรับคนที่มีความทุกข์มากขึ้น เป็นพระอริยเจ้าระดับต่างๆ
เป็นไปเพื่อทำลายภพชาติของเก่าๆ ที่มาจากกรรม ให้มัน
หมดสิ้นไปอย่างสิ้นเชิง

๖. แบบเปลี่ยนทุกข์เป็นสักกายะเป็นต้น

ต่อไปแบบที่ ๖ อันนี้เปลี่ยนนอริยสังข์ทั้ง ๔ ข้อ แทนทุกข์ ด้วยคำว่า สักกายะ หรือคำอื่นๆ ก็ได้ ในพระสูตรต่างๆ มีมากเหมือนกัน แต่จะยกมาสักคำหนึ่งพอเป็นตัวอย่าง คือแทน ทุกข์ ด้วยคำว่า สักกายะ แทนที่จะใช้คำว่าทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ก็แทนด้วยคำว่า สักกายะ สักกายสมุทัย สักกายนิโรธ สักกายนิโรธคามินีปฏิปทา หรือใช้คำอื่นๆ แทนคำว่า สักกายะ ก็ได้ ส่วนเวลาขยายความ สักกายะ คืออะไร สักกายสมุทัยคืออะไร สักกายนิโรธคืออะไร สักกายนิโรธคามินีปฏิปทา คืออะไร ก็ขยายความเหมือนแบบทั่วไปนั่นเอง เช่น ในสังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค ๑๗/๑๐๕ พระพุทธองค์ตรัสว่า

สกุทายญจ โว ภิกขเว เทเสสสามิ สกุทายสมุทยญจ
สกุทายนิโรธญจ สกุทายนิโรธคามินี ปฏิปทญจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตจักแสดง สักกายะ สักกายสมุทัย สักกายนิโรธ สักกายนิโรธคามินีปฏิปทา แก่เธอทั้งหลาย

พระสูตรนี้แทน ทุกข์ ด้วยคำว่า สักกายะ ในสูตรอื่นๆ อาจจะแทนด้วยคำอื่น ท่านอ่านเจอแล้วไม่ต้องงง ขยายความออกมาก็เหมือนกัน พระสูตรนี้มีขยายความว่า

กตโม จ ภิกขเว สกกาโย
ปญจุปาทานกฺขนฺธาติสฺส วณียํ. กตเม ปญจ
เสยฺยติํ: รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สลฺยญ
ปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญญาญฺอุปาทานกฺขนฺโธ

คือ ความดับโดยการสำรอกให้หมดไปไม่เหลือแห่ง
ตณหานั้นนั่นแหละ ความสละ ความสลัดคืน ความปล่อย
ความไม่อาลัย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าสักกายนิโรธ

กตมา จ ภิกฺขเว สกฺกายนิโรธคามินี ปฏิปทา

อยเมว อริโย อภฺรฺงคฺโก มคฺโค

เสยฺยถิทํ สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ

อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สกฺกายนิโรธคามินี ปฏิปทา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สักกายนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นไฉน
คือ อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนี้นั่น
แหละ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าสักกายนิโรธคามินีปฏิปทา

ที่ยกมาแสดงนี้ แทน ทุกข์ ด้วยคำว่า สักกายะ ใน
พระสูตรอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงแสดงแทนทุกข์ด้วยคำอื่นๆ
ตามสมควร เมื่อแจกแจงขยายความออกมาก็อันเดียวกัน
บางครั้ง ท่านขยายความโดยยกแต่ละชั้นขึ้นมาแสดง หรือเอา
อวัยวะส่วนต่างๆ ในร่างกาย ทั้ง ๓๒ มาแจกแจงก็ได้ แทน
ทุกข์ด้วยคำเหล่านั้น เช่น รูป รูปสมุทัย รูปนิโรธ รูปนิโรธ
คามินีปฏิปทา เวทนา เวทนาสมุทัย เวทนานิโรธ เวทนานิโรธ
คามินีปฏิปทา อย่างนี้เอาเรื่องชั้นขึ้นมาแสดงแบบอริยสัง
เกสา เกสาสมุทัย เกसानิโรธ เกसानิโรธคามินีปฏิปทา อย่างนี้
เอาเรื่องอวัยวะในร่างกายมาแสดงแบบอริยสัง แต่ตัวสภาวะ
นี้เหมือนกัน

๗. แบบแสดงอริยสัจในปฏิจจสมุปบาท

ต่อไปแบบอริยสัจ ๔ แสดงตามองค์ปฏิจจสมุปบาท แสดงไปที่ละองค์ๆ จะเปลี่ยนองค์ธรรมที่เป็นทุกข์ไปเรื่อยๆ ตามองค์ปฏิจจสมุปบาท สมุทัย กับ นิโรธ ก็เปลี่ยนไปตาม ส่วนอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นนิโรธคามินีปฏิปทาเย็นพื้นอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ ส่วน ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นอริยมรรคมีองค์ ๘ ตลอด

ในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก ๑๒/๙๒ สัมมาทิฏฐิสูตร แสดงถึงความเห็นของผู้ที่มีสัมมาทิฏฐิ คือ ผู้ได้เห็นอริยสัจ ๔ ตามแนวปฏิจจสมุปบาท โดยเริ่มจากขรามรณะเป็นต้น ไป จนถึงอวิชชา ท่านพระสารีบุตรรวบรวมไว้

องค์ที่ ๑๒ ขรามรณะ

กตมํ ปนาวุโส ขรามรณํ, กตโม ขรามรณสมุทโย,
กตโม ขรามรณนิโรธ, กตมา ขรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ขราและมรณะ เป็นอย่างไร
เหตุเกิดแห่งขราและมรณะ เป็นอย่างไร ความดับแห่งขรา
และมรณะ เป็นอย่างไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งขรา
และมรณะ เป็นอย่างไร

อันนี้เกี่ยวกับขรามรณะ แสดงในแง่มุมอริยสัจ ๔
โดยตั้งคำถามขึ้นมา ๔ คำถาม สำหรับสภาวะธรรมอื่นๆ คือ
ชาติ ภพ อุปาทาน...อวิชชา ก็ตั้งคำถามขึ้นมา ๔ คำถาม
ทำนองเดียวกันนี้ เมื่อตั้งคำถามแล้ว ก็ตอบคำถามด้วย
ตนเอง

เตสํ เตสํ สุตตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สุตตนิกาเย ขรา
ซีรณตา ขณฺทิจจํ ปาลิจจํ วลิตตจตา आयुโน สํหาณี
อินฺทฺริยานํ ปริปาโก; อโย วุจฺจตาวุโส ขรา

กตมญฺจาวุโส มรณํ. ยถา เตสํ เตสํ สุตตานํ ตมฺหา
ตมฺหา สุตตนิกาเย จุติ จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ
กาลกิริยา ขนฺธานํ เกโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส
อุปฺจฺเจโท; อิทํ วุจฺจตาวุโส มรณํ. อิติ อโยจฺจ ขรา, อิทโยจฺจ
มรณํ; อิทํ วุจฺจตาวุโส ขรามรณํ

ชาติสมุทฺทยา ขรามรณสมุทโย

ชาตินิโรธา ขรามรณนิโรธ

อโยเมว อริโย อญฺฺจํคิโก มคฺโค ขรามรณนิโรธคามินี
ปฏิบัติปทา

เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิจิ ... สมฺมาสมาธิ

คือ ความแก่ ความคร่ำคร่า ความมีฟันหลุด ความมีผมหงอก ความมีหนังเหี่ยวยุ่น ความเสื่อมอายุ ความแก่หง่อมแห่งอินทรีย์ในหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ นี้เรียกว่า ชรา

มรณะ เป็นอย่างไร คือ ความจู่ติ ความเคลื่อนไป ความทำลายไป ความหายไป ความตายกล่าวคือมฤตยู การทำกาละ ความแตกแห่งชั้นรค์ ความทอดทิ้งร่างกาย ความขาดสูญแห่งชีวิตินทรีย์ของเหล่าสัตว์นั้นๆ จากหมู่สัตว์นั้นๆ นี้เรียกว่า มรณะ ชราและมรณะดังกล่าวมาแล้วนี้ เรียกว่าชราและมรณะ

เพราะความเกิดแห่งชาติ ความเกิดแห่งชราและมรณะจึงมี

เพราะความดับแห่งชาติ ความดับแห่งชราและมรณะจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ

ในที่นี้ ท่านแสดงลักษณะของตัวสภาวะ คือ ชราและมรณะ เป็นตัวทุกข์ เป็นสิ่งที่ไม่มีความดับตน เกิดเพราะเหตุปัจจัย เพราะความเกิดแห่งชาติ ความเกิดแห่งชราและมรณะจึงมี เปลี่ยนสมุทัย ไม่ได้เอาต้นเหตุเป็นสมุทัย แสดงไปตามกระบวนการปฏิบัติจนสมบูรณ์ อะไรทำให้เกิดชราและมรณะ ชาติทำให้เกิดชราและมรณะ เพราะความเกิดขึ้นของชาติ ความเกิดขึ้นของชราและมรณะจึงมี ถ้าไม่มีความเกิดขึ้นของชาติ ความเกิดขึ้นของชราและมรณะก็ไม่มี เพราะความดับแห่งชาติ ความดับแห่งชราและมรณะจึงมี ตรงนี้เปลี่ยนนิโรธ

ชาติสมุทฺทยา ชรามรณสมุทฺทโย

ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ

เพราะความเกิดแห่งชาติ ความเกิดแห่งชราและ
มรณะจึงมี

เพราะความดับแห่งชาติ ความดับแห่งชราและ
มรณะจึงมี

ข้อปฏิบัติที่ทำให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ
ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ ส่วนธรรมอื่นๆ ในกระบวนการ
ปฏิบัติสมุပ္บาท ก็เป็นไปในทำนองนี้

องค์ที่ ๑๑ ชาติ

ตั้งคำถามก่อน แล้วจึงขยายความ และให้ทราบ
ว่า ตอนเอาสภาวะอื่นๆ เป็นทุกข์ ก็ตั้งคำถามเหมือนกัน
แต่จะไม่ยกมา

กตมา ปนาวุโส ชาติ, กตโม ชาติสมุทฺทโย, กตโม
ชาตินิโรโธ, กตมา ชาตินิโรธคามินี ปฏิปทา

ชาติ เป็นอย่างไร เหตุเกิดแห่งชาติ เป็นอย่างไร
ความดับแห่งชาติ เป็นอย่างไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งชาติ เป็นอย่างไร

ยา เศลํ เศลํ สตุตตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตุตฺตนิกาเย ชาตี
สญฺชาตี โอกฺกนฺตี นิพฺพตฺตี อภินิพฺพตฺตี ขนฺธานํ ปาตุภาโว
อายตฺนानํ ปฏฺฐิลานโ; อยํ วุจฺจตาฺวโส ชาตี

ภวสมุทฺทยา ชาตีสมุทฺทยโ

ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ

ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺงคฺโก มคฺโค ชาตินิโรธคามินิ
ปฏฺฐิปปทา

เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ

ความเกิด ความเกิดพร้อม ความหยั่งลง ความ
บังเกิด ความบังเกิดเฉพาะ ความปรากฏแห่งขันธ ความได้
อายตนะในหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ นี้เรียกว่า ชาตี

เพราะความเกิดแห่งภพ ความเกิดแห่งชาติจึงมี
เพราะความดับแห่งภพ ความดับแห่งชาติจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งชาติ

อันนี้เป็นองค์ที่ ๑๑ ความเกิดขึ้นของรูปนาม ความ
ประชุมรวมกันปรากฏตัวชั่วคราวของขันธ ความได้อายตนะ
มา อันนี้เป็นชาติ ทำให้เราสมมติบัญญัติกันว่าเป็นคนเกิด
สัตว์เกิด แท้จริง เป็นความเกิดปรากฏขึ้นของขันธ ไม่ใช่
ตัวตน สัตว์ บุคคล เป็นความเกิดขึ้นของขันธ คือ กอง
ทุกข์เท่านั้น เมื่อตายก็เป็นความตายของกองทุกข์ เมื่อ
ความตายเกิดขึ้น ขันธก็แตกออก สลายออกมาจากกัน
ลากันไป ทางใครทางมัน ไม่ต้องเป็นห่วงอะไรกันมากนัก
หรือ

พวกเรานั้น เวลาเกิดพากันดีใจ ไชโย ร้องเพลง
เต้นรำ ดินดีใจกันเป็นไส้เดือน จนกระทั่งมีการฉลองวัน
คล้ายวันเกิด คล้ายๆ มันจะเป็นวันดีซะเหลือเกิน เวลา
พลัดพราก ต้องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่อุตสาหามาในหนึ่ง
ชาติ ก็พากันเสียใจ ร้องไห้กันระงมทีเดียว ความตายเป็น
การหายไปของกองทุกข์ ไม่ได้หายจริงๆ จังๆ เกิดเล่นๆ
ตายเล่นๆ ไปอย่างนั้น เรียกว่าสมมติมรณะ แต่เราก็กลัว
กัน สำหรับพวกยังไม่รู้ก็เป็นอย่างนั้น เราเรียนตามปรีชา
พอเข้าใจ ท่านไหนที่ฝึกปฏิบัติมีปัญหาสัมมาทิฐิ
สามารถเห็นความจริงอย่างนี้ได้

เหตุให้เกิดชาติ ชาติเกิดขึ้นก็เพราะภพเกิด ภาวสมุทฺยา
ชาติสมุทฺโย เพราะความเกิดขึ้นแห่งภพ การเกิดขึ้นแห่งชาติ
จึงมี เพราะมีความหลงยึดถือ จัดแจงปรุงแต่ง ทำกรรม เพื่อ
ตัวตน จึงมีชาติอันใหม่ ถ้าไม่หลงทำกรรมเพื่อตัวตน

ชาติอันใหม่ก็ไม่มี การปฏิบัติวิปัสสนาเป็นการป้องกัน ไม่
ให้เกิดความเห็นผิดว่าเป็นตัวตน ให้แยกแยะออกมาว่า มี
แต่รูปกับนามเท่านั้น อันนี้ในตอนแรก ยังไม่ได้รู้ของเก่า
ป้องกันชาติอันใหม่ ไม่ให้เกิด ไหนๆ ผลก็ได้มาแล้ว นาม
รูปนี้เป็นกองทุกข์ ป้องกันไม่ไปเข้าใจผิด ไม่ไปรักมัน ไม่ไป
เกลียดมัน ไม่ทำเพื่อมัน ก็ดีไประดับหนึ่งแล้ว จะให้ลึกลง
ไปกว่านั้น ก็ต้องมีปัญญา เห็นความจริงของมันให้ลึกลง
เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนอริยมรรคเกิดขึ้น ขำระล้าง
ออกไปได้ สิ่งที่ขำระล้างได้มีอย่างเดียวเท่านั้นคืออริยมรรค
วิปัสสนานั้นเป็นการป้องกัน ไม่ให้มีของใหม่เกิดขึ้นเท่านั้น
ของเก่าจะล้างได้ด้วยอริยมรรค อริยมรรคทำให้วิชชาเกิด
ขึ้น ทำลายอวิชชาทิ้งไป จึงทำลายสังขารได้ กระบวนการ
ฝ่ายเกิดทุกข์ก็สิ้นสุดลง นี้ต้องอาศัยศรัทธา เชื่อมั่นใน
ปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แล้วก็ทำตามไป

องค์ที่ ๑๐ ภพ

ตโยเม อวุโส ภวา: กามภโว รูปภโว อรูปภโว

อุปาทานสมุทथा ภวสมุทโย

อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ

ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโค มคฺโค ภวนิโรธคามินิ

ปฏิบัติ

เสยฺยถิทํ, สสมาทิจฺฉิ ... สสมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ภพ ๓ เหล่านี้ คือ กามภพ
รูปภพ อรูปภพ

เพราะความเกิดแห่งอุปาทาน ความเกิดแห่งภพจึงมี

เพราะความดับแห่งอุปาทาน ความดับแห่งภพจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งภพ

คำว่า ภพ หมายถึง การกระทำตามอุปาทาน มี
วัตถุประสงค์เพื่อตัวตน ยึดถือว่ามีตัว รักตัว กลัวตัวเองจะ
ลำบาก กลัวตัวเองจะไม่สบาย ก็จัดแจง ตั้งใจกระทำเพื่อ
ตัว และยึดผลการกระทำว่าเป็นของตัวเอง เราทั้งหลายที่
ออกจากวงจรแห่งกรรมไม่ได้ เพราะพากันยึดถือผิดว่า นั่น
ของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่ นั่นเป็นอัตตาตัวตนของเรา จึงมี
ความตั้งใจทำเพื่อตัวเอง ยึดการกระทำว่าเป็นเราทำ และ
เราจะได้รับผล เราทำดี เราจะได้รับผลดี ยึดกรรม ยึดผล
ของกรรมด้วย แท้ที่จริง เขาผูกกรรมผูกยึดไว้เรียบร้อยแล้ว
ทำให้เขาไม่เป็นอิสระ ต้องผูกอยู่กับกรรมและผลของกรรม
สิ่งเหล่านี้เป็นภพ เราจึงออกจากภพไม่ได้ เพราะไปยึด

กฎแห่งกรรมนี้ทำงานได้ก็ต่อเมื่อเราไปยึดมั่น มีกิเลส จึงเกิดกรรมขึ้น ทำอะไรขึ้นมาชนิดหน่อย ก็เพื่อเราเดินสวยๆ สวมเสื้อผ้า ก็ต้องดูดี ต้องตัวนี้ จึงจะเป็นเรา ถ้าไม่ใช่ตัวนี้ มันไม่เป็นเรา คำพูดอย่างนี้ จึงจะเป็นเรา อะไรต่างๆ ทำอะไรนิดๆ หน่อยๆ ก็เพื่อเรา ถ้าไม่เพื่อเราก็กทำไม่ได้ กระจกกระจกไม่ได้ มันเป็นอย่างนี้ไป

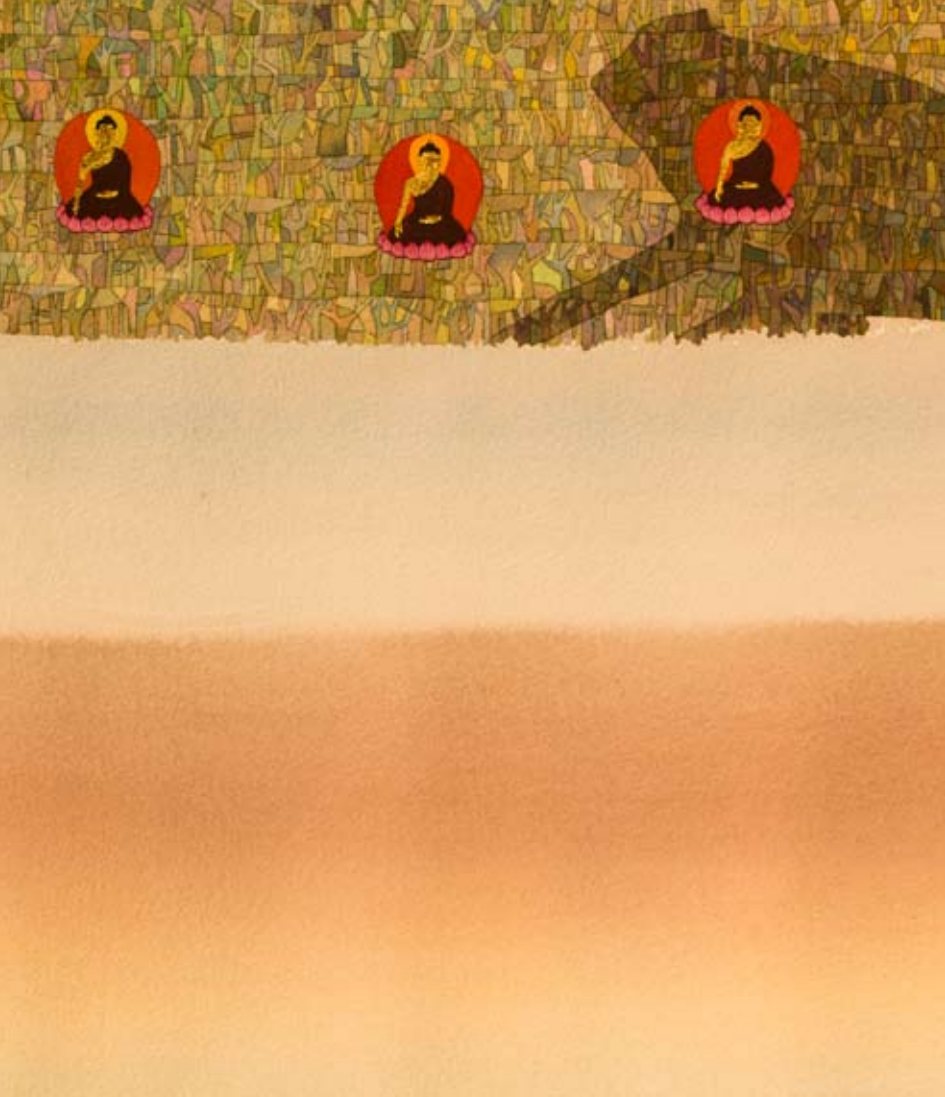
ถ้าทำด้วยความรู้สึก นึกคิดเกี่ยวกับกามคุณ เอามาให้ตนมีความสุขสบาย รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ อยากรู้ ทำเพื่อให้ได้อันนี้ นี่เป็น **กามภพ** ถ้าทำด้วยความรู้สึก ต้องการให้เราดี ให้เราสงบ ทำให้จิตดี จิตนิ่ง จิตสงบ ด้วยอารมณ์กรรมฐานฝ่ายรูป เป็น **รูปภพ** ทำให้เราไม่มีความหวั่นไหว มีอารมณ์ฝ่ายไม่ใช่รูป เข้าสมาบัติฝ่ายอรูปรูป เป็น **อรูปรูปภพ** เป็นการกระทำด้วยอำนาจตัณหาอุปาทาน เพื่อตัวเอง แท้ที่จริง

ตัวเองนี้ไม่มี คิดดูว่า เราเป็นทุกข์ทรมานกันมามากแล้ว ทำเพื่อสิ่งที่ไม่จริง ทำเพื่อเงาไม้ สนุกไหม เหนื่อยหรือยัง หรือยังสนุกต่อไปอีก

ผู้ที่ฟังธรรมะ ศรัทธาในปัญญาของพระพุทธเจ้า ก็ฝึกให้มีปัญญารู้ทัน ให้เห็นชัดว่า ไปยึดสิ่งไร้แก่่นสารว่า เป็นตัวเราเป็นของเรา พวกกันทำเพื่อตัวเรา ผลที่เกิดขึ้นหลังจากภพก็เป็นชาติ เป็นชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ซึ่งเป็นของไร้แก่่นสารทั้งนั้น ไม่มีอะไร เป็นกองทุกข์ล้วนๆ ด้วยประการอย่างนี้ เราหลงหลอกตัวเองว่า สิ่งนี้มันสำคัญที่สุดในชีวิต เป็นสิ่งประเสริฐเลิศเลอ แต่ความจริง เป็นกองทุกข์

อุปาทานสมุทฺยา ภวสมุทฺโย เพราะความเกิดแห่ง
อุปาทาน ความเกิดแห่งภพจึงมี ทำไมภพจึงมีขึ้น ภพมัน
ไม่ได้มีตัวตน มันเป็นสิ่งขาร มีเหตุจึงเกิดขึ้นได้ เพราะมี
อุปาทาน มีความยึดถือเป็นตัวตน สิ่งต่างๆ นี้เกิดแล้ว
มันก็จากเราไป แต่เราไม่ยอมจากมัน ยึดเอามาเป็นตัวเรา
เป็นของเรา ถ้ามันเป็นของชั่วคราว ก็ไม่เกิดปัญหาอะไร
เหมือนลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ทุกข์ สุข เกิดขึ้นมา
แล้วดับไป เป็นของชั่วคราว คงอยู่ไม่นาน ไม่เป็นปัญหา
อะไร แต่เราไม่ปล่อยมันไป เกิดขึ้นและดับไป จับมันไว้
เอามาเป็นเรา เราหายใจเข้า เราหายใจออก เราสุข เราทุกข์
อันนี้แหละเป็นปัญหา เรียกว่าอุปาทาน เคยเห็นไหม หาก
ไม่เห็นก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มี คนที่เห็นก็แสดงว่า
อุปาทานน้อยแล้ว คนที่ไม่เห็นแสดงว่ามีมากจนมองไม่เห็น

อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ เพราะความดับแห่ง
อุปาทาน ความดับแห่งภพจึงมี ถ้าไม่มีความยึดถือ ไม่
ยึดมันถือมัน ก็ไม่ต้องมีการกระทำเพื่อตัวตน การกระทำ
เพื่อตัวตนเป็นของน่าเบื่อหน่าย เหน็ดเหนื่อยมาก เราทำ
กันมานานแล้ว ควรแล้วที่จะเลิก ถ้าเห็นถูกต้องตามความ
เป็นจริงว่า เป็นเพียงรูปนาม ไม่มีตัวตน ไม่มีของตน ไม่
จำเป็นต้องทำเพื่อตนอีกต่อไป อุปาทานดับสนิท ภพก็หมด
ไป หนทางก็มีอย่างเดียว คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ
เรื่องอื่นๆ พุดให้เยอะไปเท่านั้นแหละ ที่ควรรู้จักและนำไป
ปฏิบัติ คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำ
ให้ถึงความดับแห่งภพ

องค์ที่ ๙ อุปาทาน

จตุตถาริมาณี อารุโสะ อุปาทานานี : กามุปาทาน
ทิฏฐุปาทาน สีสัพพตูปาทาน อตตวาทูปาทาน
ตณฺหาสมุทฺทยา อุปาทานสมุทโย
ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ
อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค อุปาทานนิโรธคามินี
ปฎิปทา

เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมนฺมาสมาธิ

อุปาทาน ๔ ประการเหล่านี้ คือ กามุปาทาน
ทิฏฐุปาทาน สีสัพพตูปาทาน อตตวาทูปาทาน
เพราะความเกิดแห่งตัณหา ความเกิดแห่ง
อุปาทานจึงมี

เพราะความดับตัณหา ความดับแห่งอุปาทานจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งอุปาทาน

อุปาทาน แปลว่า ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดเอา
ไว้ให้มั่นคง สิ่งนั้นมันไปแล้ว แต่เรายังยึดถือมันอยู่ จับไว้ไม่
ยอมปล่อย ถ้าจับแล้วปล่อย มันก็ไม่มัน แต่นี่ จับไม่ปล่อย
มันก็มัน แยกออกเป็น ๔ อย่าง ความยึดมั่นถือมั่น ถ้า
มองในแง่หนึ่ง ก็เป็นเหตุให้เกิดภพ มองในแง่หนึ่งก็เป็น
ทุกข์ เพราะเป็นสิ่งไม่มีตัวตน ไร้แก่นสาร เป็นสิ่งที่เป็น
สังขาร อาศัยเหตุปัจจัยเหมือนกัน เวลามองให้เห็นถึงความ
ไม่มีตัวตนนี้ ต้องมองในแง่ปฏิจจสมุปบาท ทำให้เห็น
กระบวนการเป็นไปที่ไม่หยุดนิ่ง เหตุทำให้เกิดผล และผล

นั่นก็เป็นเหตุให้อันอื่นต่อกันไป เช่น อุปาทาน เพราะ
ความเกิดขึ้นแห่งอุปาทาน ความเกิดขึ้นแห่งภพจึงมี นี้
มองอุปาทานเป็นทุกข์สมุทัย แต่มองอีกแง่หนึ่ง อุปาทาน
เป็นทุกข์ เพราะเป็นสิ่งไม่มีตัวตน เกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ตาม
เหตุปัจจัย ที่เกิดอย่างนั้น ก็เพราะเหตุปัจจัยแวดล้อมเป็น
อย่างนั้น เหตุปัจจัยบีบบังคับให้มันเป็นอย่างนั้น จึงเป็น
อย่างอื่นไปไม่ได้

อุปาทานมี ๔ คือ กามอุปาทาน ทิฏฐอุปาทาน
สีลัพพตอุปาทาน อัตตวาทุอุปาทาน เป็นความยึดถือ เป็น
กิเลส เป็นสิ่งที่เกิดแล้ว ทำให้จิตเศร้าหมอง ทำให้ไม่มี
ปัญญา แท้ที่จริง สิ่งต่างๆ ในโลกมันก็เป็นอย่างที่มีมันเป็น
มันไม่อาจให้ความสุขแก่เราได้จริง เพราะตัวมันเองไม่
คงทน ทนอยู่ไม่ได้ ความสุขที่อาศัยมันเกิด ก็ไม่อาจจะ
คงทนอยู่ได้ สิ่งใดเกิดจากเหตุปัจจัย เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด

ล้วนไม่เที่ยงตัวมันก็ไม่อาจจะเที่ยงมันคงได้ แต่เรายึดมั่นว่า มันให้ความสุขแก่เราได้ อาหารอร่อยจานนี้ ให้ความสุขแก่เราได้ อาหารไม่ได้บอกว่ามันอร่อย เรายึดเอง เราว่าเอาเองทั้งนั้น พิซซา...อร่อยเหลือเกินหนอ เขาว่า ถ้าเป็นคนอยู่บ้านนอกหน่อย พิซซาไม่เอา ปลาธำรงค์ดีกว่า ว่าไปคนละเรื่อง อะไรให้ความสุขแก่เขา ไม่ใช่เป็นเพราะสิ่งนั้น มันเป็นอย่างนั้น ความยึดของเขาต่างหาก ไม่ใช่พิซซา ไม่ใช่ปลาธำ เป็นความยึดถือ ไม่เกี่ยวกับว่ามันถูกลิ้น แล้วซาบซ่าอะไร เป็นความยึดถือเท่านั้น ถ้าเขายึดถือเป็นอย่างอื่น สิ่งนี้ก็ไร้ประโยชน์สำหรับเขา โยนทิ้ง ให้เปล่า ยังไม่เอา แต่ถ้ายึดนี้ เสียเงินเท่าไรก็เอา

ความยึดว่า รูปสวยๆ นี้ให้ความสุขแก่เราได้จริง เสียงนี้ให้ความสุขแก่เราได้ แหม...เพลงนี้มันเพราะจับจิต จับใจเหลือเกิน คนอีสานมาฟัง เพลงนี้มันไม่ได้เรื่องเลย

ร้องอะไรนี่ ต้องหมอลำ เป็นไปตามความยึดถือ อย่างนี้เรียกว่า **กามุปาทาน** ตัววัตถุกามนั้นไม่ได้มีอะไร ไม่ได้เป็นอะไร มันก็ยังเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างที่มีมันเป็น ส่วนกิเลสตัณหาที่ไปยึดไว้มัน ทำให้มันกลายเป็นสิ่งที่น่าพอใจสำหรับเรา อันนี้คืออุปาทาน

ความเห็น ทศนคติ อุดมคติ หรือแนวคิดอย่างไรอย่างหนึ่งก็ทำนองเดียวกัน มันก็เป็นอย่างที่มีมันเป็น เรายึดถือขึ้น เออ...อย่างนี้เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง อย่างนี้เท่านั้นจึงจะถูกต่อง ดีที่สุด เพอร์เฟ็คที่สุด อย่างนี้เท่านั้นดี อย่างอื่นไม่ดี อย่างนี้เท่านั้นถูก อย่างอื่นไม่ถูก อย่างนี้เท่านั้นควร อย่างอื่นไม่ควร นี่เป็น **ทิวฐุปาทาน** เป็นความยึดถือในแนวคิดหรือความเห็น

ความยึดมั่นถือมั่นในศีลและวัตรปฏิบัติต่างๆ ศีลที่รักษาเป็นข้อๆ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ หรือมากกว่านั้น และวัตรปฏิบัติต่างๆ การกราบไหว้ การสวดมนต์ พิธีกรรม ประเพณีต่างๆ เป็นต้น ถ้ายึดถือว่าอันนี้เป็นของดี ของวิเศษ เพื่อตัวเรา ให้เราปลอดภัย เป็นของขลัง เป็นพลัง ช่วยเราให้เจริญรุ่งเรืองได้ ช่วยให้เราเป็นคนดีขึ้น เป็นคนที่ดี คนที่น่าคบหา จนกระทั่งทำให้เราได้สมบัติ ได้ไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์ อย่างนี้เป็น **สีลัพพตูปาทาน** แท้ที่จริง ศีลและวัตรต่างๆ ก็เป็นอย่างที่มันเป็น ไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิด

อัตตวาทุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในวาทะว่าเป็นตน อัตตวาตะเป็นเพียงบัญญัติขึ้นมา เป็นการสมมติว่ามีตัวมีตน มีเรา มีเขา มีของเรา มีของเขา เพื่อใช้ในการสื่อสาร ให้อยู่ร่วมกันได้ ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง บริหารทุกข์ไปได้โดยสะดวก ตัวตนนี้เป็นแค่วาทะ เป็นคำสมมติ

เรียกเพื่อให้สื่อสารกันได้ง่าย กองทุกข์เกิดมาในโลกนี้แล้ว จะดูแลกัน บริหารกันไปมันยาก จะบอกว่า คุณชั้น ๕ ที่นั่งอยู่ข้างหลังนั้น มานี่หน่อย มันง คุณชั้น ๕ ที่คลอດเมื่อวันที่ ๕ เมษายน นี่ยังไง แบบนี้มันง ต้องใช้วาทะหรือ สมมติบัญญัติกัน พอคลอດออกมา เป็นกองทุกข์มันเกิดขึ้น กลุ่มรูปนามชั้น ๕ ที่รวมกันชั่วคราวไหลมาแล้ว เป็นกองทุกข์เหมือนเดิมมันแหละ มาตามกรรมและไปตามกรรม เพื่อให้สะดวก ก็พาไปที่อำเภอ จดทะเบียนเรียกกองทุกข์ เด็กขายนั่น เด็กหญิงนี่ เพื่อให้มีตัวตน บิดาชื่อนี้ มารดาชื่อนี้ ญาติชื่อนี้ๆ เกิดหมู่บ้านนี้ ตำบลนี้ อำเภอนี้ จังหวัดนี้ ประเทศนี้ สมมติบัญญัติเอาไว้ใช้เรียกกัน บริหารทุกข์ให้มันง่าย แต่เราเอาอันนี้ไปยึดถือว่ามันจริงๆ เป็นความยึดถือเอง เลยเรียกว่าอัตตวาตะ ยึดถือภาพตัวตน ทั้งๆ ที่ไม่มีตัวตน มีแต่รูป มีแต่นาม นี่เป็น **อัตตวาทุปาทาน**

ที่มีความยึดมั่นถือมั่น ก็เพราะมีตัณหา มีความรัก
ความเพติดเพลิน พุดถึง บ่นถึง ไม่ปล่อยไป ตัณหามีบ่อย
และมีกำลังขึ้น ต้องการทำอะไรต่างๆ เพื่อตัว ก็เป็นอุปาทาน
อุปาทานจะดับไป ก็เพราะหมดตัณหา ไม่มีตัณหา ซึ่งข้อ
ปฏิบัติเพื่อให้ถึงความสิ้นไปแห่งอุปาทาน ก็คืออริยมรรคมี
องค์ ๘ ประการ ดังที่ท่านขยายความว่า

ตณฺหาสมุทฺทยา อูปาทานสมุทฺทโย

ตณฺหานิโรธฺยา อูปาทานนิโรธฺ

อยมฺว อริโย อฏฺฐจฺจกิโก มคฺโค อูปาทานนิโรธคามินี

ปฏิบัติ

เสยฺยถิํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมฺมาธิ

เพราะความเกิดแห่งตัณหา ความเกิดแห่ง
อุปาทานจึงมี

เพราะความดับตัณหา ความดับแห่งอุปาทานจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมมาธิ นี่แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งอุปาทาน

องค์ที่ ๘ ตัณหา

ต่อไปองค์ที่ ๘ คือ ตัณหา ตามที่เห็นกันบ่อยๆ การแสดงอริยสัจแบบทั่วไป หรือแบบอื่นๆ ส่วนใหญ่เอาตัณหานี้เป็นทุกข์สมุทัย ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ความรักทุกข์นั่นเองเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ รักทุกข์ ไม่ปล่อยทุกข์ ก็ไม่พ้นไปจากทุกข์ อธิบายแบบนี้ก็เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตอนนี้แสดงตามสภาวะธรรมในปฏิจางสมุปปาท ตัณหาเป็นทุกข์สมุทัยก็ได้ เป็นทุกข์ก็ได้ ตัณหาเป็นเหตุเกิดแห่งอุปาทาน แต่ตัวตัณหาเองก็เป็นทุกข์ เป็นสิ่งไม่มีตัวตน เกิดเพราะเหตุ ในหลักการปฏิบัติแล้ว ท่านจึงให้พิจารณาทุกข์ สภาวะที่เกิดขึ้นให้เห็นว่าเป็นสักแต่ว่าธรรมะก่อน แม้ตัณหาก็ให้เห็นในแง่ที่ว่า มันเป็นสิ่งขาร ไม่ได้มีอยู่ก่อน มีเมื่อมันเกิด เกิดเพราะมีเหตุ เกิดแล้วก็เป็นแต่ธรรมะ ไม่ใช่เรารัก หรือความรักของเราเป็นทุกข์ จึงจะเห็นความจริง เห็นความไร้ตัวตนของตัณหา

ถ้าใครไปมองว่า ตัณหาเป็นทุกข์สมุทัย เท่านั้น บางทีจะไปรังเกียจตัณหา ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดอีกชั้นหนึ่ง ต้องเห็นตัณหาเป็นธรรมะ เป็นสภาวะอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร ทุกสภาวะล้วนไม่ใช่ตัวตนเหมือนกันหมด เท่าเทียมกัน โดยความเป็นธรรมะ เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวไม่มีตน ไม่มีการแบ่งแยกว่า อันไหนบวก อันไหนลบ ตามความคิดของตนเอง ไม่มีว่า เออ...ทุกข์ไม่ดี พ้นทุกข์จึงดี ไม่มีความคิดอย่างนั้น ต้องเห็นเป็นธรรมะเท่าเทียมกันหมด เสมอเหมือนกัน โดยความไม่มีตัวตน ถ้ามีตัวตนว่า อันนั้นบวก อันนี้ลบ เป็นความอุปาทานนั่นเองเข้ายึดถือ

แท้ที่จริง ทุกข์มันก็เป็นทุกข์นั้นแหละ เหตุเกิดทุกข์มันก็เหตุเกิดทุกข์นั้นแหละ ความดับทุกข์มันก็ความดับทุกข์นั้นแหละ

ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์มันก็เป็นข้อปฏิบัติให้
ถึงความดับทุกข์นั่นแหละ ให้รู้เรื่องของมัน จะได้ปฏิบัติ
ต่อมันอย่างถูกต้อง ไม่ใช่ปฏิบัติตามความอยากหรือตาม
ความคิดของตนเอง ปฏิบัติผิดจึงเป็นทุกข์ ปฏิบัติถูกจึงดับ
ทุกข์ มันเป็นอย่างนั้น อย่างที่มันเป็น ไม่เกี่ยวกับตัวตน
ไม่เกี่ยวกับความอยากหรือความคิดนึกของใคร

แต่ในความรู้สึกของเราทั้งหลายนั้น แหม...ทุกข์นี้มัน
ไม่ตินะ ส่วนพ้นทุกข์ดีไหม เอาละสิทีนี้ เอาความรู้สึกของตัว
ตนเข้าไปใส่ ยึดถือเพื่อตัวตน จะทำให้ตนพ้นทุกข์ และตน
เป็นผู้เดินทางเพื่อให้ถึงความพ้นทุกข์ อย่างนี้ไม่ได้ไปไหน
หรอก เพราะมีคนเป็นทุกข์ มีคนเดินทางอยู่นั่นแหละ
วนเวียนไปเรื่อยๆ ฉะนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้า สรุปรวบ
ยอดแล้ว ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงล้วนไม่มีตัวตน เท่านั้นแหละ
สัพเพ ธมมา อนตตา ใครไม่เห็นอย่างนี้ จะวนเวียนไปเรื่อย

ไม่มีทางเห็นอริยสัจได้ เพราะจิตไม่เป็นกลาง ไม่มีปัญญาที่
สอดคล้อยคล้อยตามความจริง วนเวียนอยู่นั่น จะเอาอย่างนั้น
ไม่เอาอย่างนี้ ดังนั้น จึงต้องรู้จักทุกๆ สภาวะตามที่มันเป็น
จริง แม้ตัณหาก็กต้องรู้จักว่าเป็นสักแต่ว่าตัณหา เป็นธรรมชาติ
อย่างหนึ่ง ที่อยู่ในกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย มันเกิดจาก
เหตุ และเป็นเหตุให้สิ่งอื่นๆ ในกระบวนการต่อไป

ฉยิเม อวฺุโส ตณฺหากายา: รุปตณฺหา สทฺทตณฺหา
คนธตณฺหา รสตณฺหา โสณฺฑจพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา
เวทนาสมุทฺทยา ตณฺหาสมุทฺทยโ
เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ
อยเมว อริโย อญฺจจฺคิโก มคฺโค ตณฺหานิโรธคามินิ
ปฏฺิปปทา
เสยฺยถิทํ, สมมาทิจฺจิทิ ... สมมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ตัณหา ๖ ประการเหล่านี้ คือ
รูปตัณหา สัททตัณหา คันธตัณหา รสตัณหา โผฏฐัพพ
ตัณหา ฌัมมตัณหา

เพราะความเกิดแห่งเวทนา ความเกิดแห่งตัณหาจึงมี
เพราะความดับแห่งเวทนา ความดับแห่งตัณหาจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฎฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งตัณหา

ตัณหาเป็นสภาวะอย่างหนึ่ง ที่เกิดตามเหตุ ตัณหาใน
รูป อาศัยรูปเกิด รักรูป พอใจ เพลิดเพลิน ติดข้อง อยากรได้
อยากรมีอีก เกี่ยวข้องกับรูป เรียกว่ารูปตัณหา ตัณหาในเสียง
ตัณหาในกลิ่น ตัณหาในรส ตัณหาในสัมผัส ตัณหาในธรรมที่
รับรู้ทางใจ ก็ทำนองเดียวกัน เป็นสิ่งไร้แก่นสาร เป็นทุกข์ เกิด
เพราะมีเหตุและดับเมื่อหมดเหตุ คือเวทนา ดังที่ท่านกล่าวว่า

เวทนาสมุทथा ตณฺหาสมุทथा

เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ

เพราะความเกิดแห่งเวทนา ความเกิดแห่งตัณหาจึงมี
เพราะความดับแห่งเวทนา ความดับแห่งตัณหาจึงมี

พอมาถึงตรงนี้ บางคนบอกว่า เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิด
ตัณหา ถ้าดับเวทนาเสียได้ตัณหาก็จะดับ เขาก็พยายามดับ
เวทนา อย่างนี้ตายสนิท แท้ที่จริง อุบายหรือข้อปฏิบัติให้ถึง
ความดับตัณหา นั้นมีอยู่ ไม่ใช่ดับเวทนา ข้อปฏิบัติคืออริยมรรค
มีองค์ ๘ ประการ บางคนจึงจะดับเวทนา จนตัวเองจะดับตาย
ไปแล้วยังไม่รู้เรื่อง ฉะนั้น ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติให้ดีๆ ไม่ใช่ว่าอ่า
กันไปทั่ว เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา เพื่อไม่มีตัณหาต้อง
ทำให้เวทนาดับไป ดับเวทนาได้ ตัณหาก็จับด้วย เขาว่าอย่าง
นั้น นี่ยังไม่ใช่อุบายวิธี เป็นเพียงตัวสภาวะ ให้เข้าใจอย่างนี้

อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ถึงความ
ดับของตัณหา หมายความว่า ความดับของตัณหานั้นมีอยู่
แล้ว ไม่ต้องไปทำขึ้น เพียงแต่ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์
๘ ให้เข้าถึง ทำให้ถึง ไม่ใช่ทำให้มี ไม่ใช่ทำให้เกิด สิ่งที่เกิด
เพราะเหตุก็มีแต่ทุกข์เท่านั้นแหละ มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิด
มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ดับ ที่ไม่เกิดไม่ดับคือนิพพาน มีหนทาง
ให้ถึงคืออริยมรรคมีองค์ ๘ จึงต้องฝึกฝนให้มีสติสัมปชัญญะ
มีปัญญา มีศีล มีสมาธิ ให้รวมตัวกันสมบูรณ์เกิดขึ้น ด้วย
อุบายวิธีการอย่างนี้เท่านั้น จึงจะเข้าถึงความดับแห่ง
ตัณหาได้จริง ตัณหาดับสนิทได้ ไม่ใช่ไปเที่ยวดับเวทนา
อะไรสู่มสู่มห้ำ หนทางมีอยู่ มีทางเดียวเท่านั้นแหละ ดังที่
ท่านกล่าวว่า

อยมเว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ตณฺหานิโรธคามินี
ปฏิบัติทา

เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งตัณหา

บางท่านเคยจำมาว่า ตัณหาเป็นทุกข์สมุทัย พอมา
เจอในเรื่องปฏิจางสมุปบาทนี้ ก็จะได้รู้จักตัณหาอีกแง่มุมหนึ่ง
ตัณหาเป็นทุกข์ก็ได้

องค์ที่ ๗ เวทนา

ฉยิเม อาวุโส เวทนากายา: จกฺขุสมฺผลฺสชา
เวทนา, โสตสมฺผลฺสชา เวทนา, ฆานสมฺผลฺสชา เวทนา,
ชีวหาสมฺผลฺสชา เวทนา, กายสมฺผลฺสชา เวทนา, มโน
สมฺผลฺสชา เวทนา

ผลฺสสมุทฺทยา เวทนาสมุทโย

ผลฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ

อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินี

ปฏิบัติ

เสยฺยถิํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ เวทนา ๖ ประการเหล่านี้ คือ
จักขุสัมผัสสชาเวทนา โสตสัมผัสสชาเวทนา ฆานสัมผัสสชา
เวทนา ชิวหาสัมผัสสชาเวทนา กายสัมผัสสชาเวทนา
มโนสัมผัสสชาเวทนา

เพราะความเกิดแห่งผัสสะ ความเกิดแห่งเวทนาจึงมี

เพราะความดับแห่งผัสสะ ความดับแห่งเวทนาจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งเวทนา

เวทนามีเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เกิดจากผัสสะเป็นครั้งๆ
กลุ่มของการเสวยอารมณ์ ที่เป็นความรู้สึกนั้นมี ๖ ประการ
คือ เวทนาที่เกิดเพราะการกระทบทางตาเป็นปัจจัย
เวทนาที่เกิดเพราะการกระทบทางหูเป็นปัจจัย เวทนาที่
เกิดเพราะการกระทบทางจมูกเป็นปัจจัย เวทนาที่เกิด

เพราะการกระทบทางลึนเป็นปัจจัย เวทนาที่เกิดเพราะการกระทบทางกายเป็นปัจจัย และเวทนาที่เกิดเพราะการกระทบทางใจเป็นปัจจัย เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือเป็นอทุกขมสุข ก็เป็นสิ่งที่เกิดเพราะผัสสะ เมื่อผัสสะดับไป เวทนาจักดับไป

ผัสสสมุทยา เวทนาสมุทโย

ผัสสนิโรธา เวทนานิโรโธ

เพราะความเกิดแห่งผัสสะ ความเกิดแห่งเวทนาจึงมี เพราะความดับแห่งผัสสะ ความดับแห่งเวทนาจึงมี ผัสสะเกิดขึ้น เพราะมีการประชุมรวมกันของ ธรรมะ ๓ ประการ มีตา มีรูป มีจักขุวิญญาณ ธรรมะ ๓ ประการ ประชุมกันขึ้น ประชุมกันเป็นครั้งๆ ไม่ได้อยู่นานนะ ประชุมแล้ว เตียวสักหน่อยก็เลิกประชุม เรียกว่าผัสสะ

เป็นผัสสสมุทยะ ความเกิดขึ้นของเวทนาจึงมีขึ้น

ถ้าไม่อยากจะมีความอีก ต้องดับผัสสะ และดับผัสสะไม่ใช่หลับตา ทำเป็นไม่เห็น ไม่ได้ยิน ไม่คิด ไม่นึกหนีไปไม่ให้หุมนกระทบ ไม่ใช่อย่างนั้น มีหนทางคือมรรคมีองค์ ๘ ประการ ต้องรู้วิธีให้ดีๆ นะ เตียวจะเป็นอรหันต์ ตาบอดไป คิดว่า ตามองเห็นรูปแล้วเกิดกิเลส หูได้ฟังเสียงแล้วเกิดกิเลส ฉะนั้น ไม่ต้องเห็น ไม่ต้องได้ยิน ปฏิบัติสำเร็จ ก็จะเป็นคนตาบอด คนหูหนวกไป อย่างนี้ลำบากเหมือนกัน นั่งแล้วมันเจ็บมันปวด เกิดตัณหา เกิดความอยาก ต้องไม่ให้มันปวด เตียวก็จะกลายเป็นอัมพาตไปอีกอย่างนี้ ถ้าเป็นอย่างนั้น คนตาบอด คนหูหนวก คนอัมพาต ทำจะบรรลุอรหันต์เร็วกว่า ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น ฝึกตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการนี้ คนมีปัญญา มีวิชชา นั่นแหละจึงจะเห็นความจริง เห็นอริยสัจได้

องค์ที่ ๒ ผัสสะ

ฉยิเม อวฺุโส ผลสกาฯ: จกฺขุสมผลุโส
โสตสมผลุโส ฆานสมผลุโส ชิวหาสมผลุโส กายสมผลุโส
มโนสมผลุโส

สหายตณสมุทยา ผลสสมุทโย

สหายตณนโรธา ผลสนนโรโธ

อยเมว อริโย อฏฺจกโก มคโค ผลสนนโรธคามินี

ปฏฺฐปทา

เสยยถิทํ, สมมาทฏฺฐจิจิ ... สมมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ผัสสะ ๖ ประการเหล่านี้ คือ
จักขุสัมผัส โสตสัมผัส ฆานสัมผัส ชิวหาสัมผัส กายสัมผัส
มโนสัมผัส

เพราะความเกิดแห่งอายตนะ ๖ ความเกิดแห่ง
ผัสสะจึงมี

เพราะความดับแห่งอายตนะ ๖ ความดับแห่ง
ผัสสะจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฎฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งผัสสะ

ผัสสะเกิดขึ้น เพราะมีอายตนะ ๖ เกิดขึ้น เพราะ
ความเกิดขึ้นของอายตนะ ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
มันใช้การได้ จึงมีผัสสะเกิดขึ้น จะห้ามไม่ให้เกิดก็ไม่ได้
ได้มาแล้ว เกิดขึ้นมาแล้ว มันก็ทำหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิด
ผัสสะ สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากกรรมเก่า

องค์ที่ ๕ สหายนะ

ฉฬภิวาจา อายตนาภิ:
จกขายตฺนํ โสตายตฺนํ ฆานายตฺนํ
ชีวหายตฺนํ กายายตฺนํ มนายตฺนํ
นามรูปสมุทฺทยา สหายนสมุทฺโทยา
นามรูปนิโรธฺยา สหายนนิโรธฺยา
ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺงคฺโก มคฺโค
สหายนนิโรธคามินิ
ปฏิบัติ

เสยฺยถิํ, สมมาทิฎฺฐิ ... สมมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อายตนะ ๖ ประการเหล่านี้
คือ จักขายตนะ โสตายตนะ ฆานายตนะ ชิวหายตนะ
กายายตนะ มนายตนะ

เพราะความเกิดแห่งนามรูป ความเกิดแห่งอายตนะ ๖
จึงมี

เพราะความดับแห่งนามรูป ความดับแห่งอายตนะ ๖
จึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งอายตนะ ๖

นี่เป็นอายตนะภายในทั้ง ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย
และใจ พิจารณาในแง่ที่ว่า เป็นของไร้ตัวตน มันเป็นทุกข์
มันไม่ได้มีอยู่ก่อน มีเมื่อมีเหตุปัจจัยคือนามรูป ถ้านามรูป
ดับสนิทไป ความดับของอายตนะก็มีได้ หนทางก็อริยมรรค
มีองค์ ๘ ประการ

องค์ที่ ๔ นามรูป

เวทนา สญฺญา เจตนา ผสฺโส มนสิกาโร; อิํ
วุจฺจตาวุโส นามํ. จตตาริ จ มหาภูตานิ จตฺตุนนฺจ
มหาภูตานิ อฺปาทายรูปํ; อิํ วุจฺจตาวุโส รูปํ. อิติ อิทฺถจ
นามํ อิทฺถจ รูปํ; อิํ วุจฺจตาวุโส นามรูปํ

วิญฺญาณสมุทฺทยา นามรูปสมุทฺทย

วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธา

อฺยเมว อริโย อฏฺฐจฺจคิโก มคฺโค นามรูปนิโรธา
คามินิ ปฏิปทา

เสยฺยถิํ, สฺมมาทิฏฺฐิ ... สฺมมาสมาธิ

เวทนา สัญญา เจตนา ผัสสะ มนสิการ นี้เรียกว่า
นาม มหาภูตรูป ๔ และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป ๔ นี้เรียกว่า

รูป นามและรูปดังกล่าวนี้ เรียกว่า นามรูป

เพราะความเกิดแห่งวิญญาณ ความเกิดแห่ง
นามรูปจึงมี

เพราะความดับแห่งวิญญาณ ความดับแห่งนามรูป
จึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฎฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งนามรูป

เวทนา สัญญา เจตนา ผัสสะ มนสิการ เป็นสภาวะที่
เกิดประกอบกับจิต เกิดพร้อมจิต ดับพร้อมจิต รู้อารมณ์เดียว
กัน และเกิดที่เดียวกันกับจิต นี้เรียกว่านามในปฏิจจสมุปบาท
มหาภูตรูป ๔ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม และรูปที่อาศัย
มหาภูตรูป ๔ เรียกว่ารูป รวมกันทั้ง ๒ อย่างเรียกว่านามรูป

นามก็เป็นเพียงนาม รูปก็เป็นเพียงรูป ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่
บุคคล ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่ของเรา
ไม่ใช่ของเขา เป็นสิ่งไร้แก่นสาร เป็นตัวทุกข์ มองในแง่มุมนี้
นามรูปเป็นทุกข์ ถ้ามองอีกชั้นหนึ่ง นามรูปเป็นสมุทัย เป็น
เหตุให้เกิดอายตนะ ๖

เพราะความเกิดขึ้นของวิญญาณ ความเกิดขึ้นของ
นามรูปจึงมี วิญญาณเป็นสิ่งที่เกิดดับสืบต่ออยู่ในร่างนี้
วิญญาณเก่าดับไป วิญญาณใหม่ก็เกิดขึ้น ถ้าดับไปเลยไม่
เกิดในร่างนี้แล้ว นามรูปก็ดับไป ชาตินี้เราทั้งหลายเกิดมา
ก็มีวิญญาณแรก สืบต่อจากชาติที่แล้ว ไม่ใช่ว่าวิญญาณเก่า
กระโดดมาจากชาติที่แล้ว มันเกิดดับสืบต่อกันมาเป็น
กระแส กรรมเป็นเหตุวิญญาณนี้เกิด วิญญาณเก่าเรียกว่า
จตุตถจิต จตุตถจิตเกิดขึ้นและดับไป เพราะยังไม่รู้แจ้งอริยสัจ
สังขารก็ทำงานได้ มีเหตุปัจจัยให้ผลเกิดทำให้เกิดวิญญาณ

ขึ้นในภพภูมิต่างๆ ตามกรรม วิญญาณดวงแรกที่เกิดขึ้น เรียกว่า **ปฏิสนธิจิต** เมื่อวิญญาณนี้เกิดขึ้นและดับไป ต่อมาก็เรียกเป็น **ภวังคจิต** เกิดสืบเนื่องกันไป เป็น วิญญาณที่สืบต่อ เรียกว่ากระแสจิต เป็นคำเรียกเพื่อให้ เข้าใจง่าย ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงและสืบทอด โดย สภาวะของจิตนั้น มันเกิดและดับชั่วขณะๆ ไปเรื่อยๆ มีความถี่แน่นอนตายตัวอยู่อย่างนั้น

ที่นี้ กระแสวิญญาณยังสืบต่ออยู่ในร่างนี้ นามรูปก็ เติบโตขึ้นเรื่อยๆ นามรูปส่วนต่างๆ ก็ใช้การได้มากขึ้น แต่ เติบโตยังใช้การไม่ได้ ความคิดความนึกยังใช้การไม่ได้ เมื่อ โตขึ้น ตาก็ใช้การได้ หูก็ใช้การได้ ยิ่งโตมากขึ้น ความคิด ความนึกก็ใช้การได้ สิ่งเหล่านี้ก็อิงอาศัยวิญญาณ วิญญาณ ยังเกิดดับอยู่ในร่างนี้ ถ้าวิญญาณเกิดแล้วดับไป เป็น วิญญาณดวงสุดท้ายที่อาศัยร่างนี้เกิด เรียกว่าจุติจิตก็ไป

เกิดที่ใหม่แล้ว ตายแล้วเกิด เพราะตายมันไม่เที่ยง จึงมีเกิด เพราะเกิดไม่เที่ยงจึงมีตาย ก็ตายเกิดไปเรื่อยๆ ไม่ตายจริง ตายสมมติ เกิดสมมติ เมื่อไหร่จะตายจริงก็ไม่รู้ ตายจริง ก็อนุปาทาปรินิพพาน ส่วนใหญ่นี้ตายเล่นๆ เกิดเล่นๆ ใน โรงละครคือโลก สังขารคือกรรมเก่าเป็นคนสร้าง

วิญญาณอื่นๆ ที่เกิดต่อๆ มาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ก็เป็นปัจจัยให้เกิดนามและรูปต่อๆ มาเช่นกัน มันอิงอาศัย กันอยู่อย่างนี้ หากยังมีวิญญาณเกิดดับสืบต่ออยู่ ก็ยังต้อง มีนามรูปต่อไป หากต้องการดับนามรูป ก็ต้องถึงความดับ ของวิญญาณ หนทางคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการนี้นั่นแหละ ถ้าเข้าใจอย่างนี้แล้ว ไม่ว่าจะพูดแนวไหนก็ตาม ข้อปฏิบัติจะมาลงอันเดียวกัน

องค์ที่ ๓ วิญญาณ

ฉยิเม อาวุโส วิญญาณกายา: จักขุวิญญาณํ โสต
วิญญาณํ ฆานวิญญาณํ ชิวหาวิญญาณํ กายวิญญาณํ
มโนวิญญาณํ

สงฺขารสมุทฺทยา วิญญาณสมุทฺโทยา

สงฺขารนิโรธา วิญญาณนิโรธา

อยมเว อริโย อภฺจุงฺคิโก มคฺโค วิญญาณนิโรธคามินี

ปฏิบัติพา

เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ วิญญาณ ๖ ประการเหล่านี้ คือ
จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ
กายวิญญาณ มโนวิญญาณ

เพราะความเกิดแห่งสังขาร ความเกิดแห่ง
วิญญาณจึงมี

เพราะความดับแห่งสังขาร ความดับแห่งวิญญาณ
จึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี่แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งวิญญาณ

วิญญาณมี ๖ อย่าง ได้แก่ จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ
ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ มโนวิญญาณ
ตั้งชื่อตามวัตถุหรือที่เกิดของมัน ความรับรู้ที่อาศัยตาเกิด
เรียกว่าจักขุวิญญาณ ความรับรู้ที่อาศัยหูเกิด เรียกว่า
โสตวิญญาณ ความรับรู้ที่อาศัยใจเกิด เรียกว่ามโนวิญญาณ
วิญญาณจึงเป็นสิ่งที่ไร้ตัวตน เกิดเป็นครั้งๆ เท่านั้น ที่วิญญาณ

ยังเกิดดับสืบท่ออยู่ ก็เพราะยังมีสังขารหล่อเลี้ยงไว้ ทั้งสังขารในอดีตที่สืบท่อมาและสังขารในปัจจุบัน เมื่อสังขารดับไป วิญญาณก็ดับไป

องค์ที่ ๒ สังขาร

ตโยเม อาวุโส สงฺขารา: กายสงฺขารो วจีสฺสงฺขารो
จิตฺตสงฺขารो

อวิชชาสมุทฺทยา สงฺขารสมุทฺทยो

อวิชฺขานิโรธา สงฺขารนิโรโธ

อยมเว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินี

ปฏฺิปปทา

เสยฺยถิทฺถิ, สมฺมาทิฏฺฐิจิ ... สมฺมาสมฺมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ สังขาร ๓ ประการเหล่านี้ คือ
กายสังขาร วจีสังขาร จิตตสังขาร

เพราะความเกิดแห่งอวิชชา ความเกิดแห่งสังขาร
จึงมี

เพราะความดับแห่งอวิชชา ความดับแห่งสังขารจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งสังขาร

สังขารเป็นความปรุงแต่งทำให้วิญญาณดำรงอยู่ได้
มีทั้งส่วนที่เป็นอดีตและส่วนปัจจุบัน ถ้าเป็นอดีต ท่าน
อธิบายว่า คือ กรรมเก่าต่างๆ ที่ทำเอาไว้ ทั้งดีและไม่ดี อัน
นี้มีผลทำให้เกิดวิญญาณที่เป็นวิบาก เป็นผลของกรรม
จักขุวิญญาณ โสตวิญญาน ฆานวิญญาน ชิวหาวิญญาน

กายวิญญูณ เหล่านี้เป็นวิบากจิตล้วน เป็นจิตที่เป็นผล
ของกรรมเก่าทั้งนั้น ส่วนมโนวิญญูณมีทั้งเป็นผลมาจาก
กรรมเก่าและจิตอื่นๆ โดยเฉพาะกรรมเก่า ทำให้เกิด
ภวังคจิตเกิดดับสลับต่อความเป็นบุคคลนั้นไปหนึ่งชาติ

ถ้าพูดสังขารแบบปัจจุบัน เป็นความปรุงแต่งเพื่อ
ให้วิญญูณเกิดในปัจจุบันได้ กายสังขารคือลมหายใจเข้า
และลมหายใจออก วจีสังขารคือวิตกกับวิจารณ์ จิตตสังขาร
คือเวทนากับสัญญา ทำให้วิญญูณเกิดดับสลับต่ออยู่ในร่าง
นี้ได้ ถ้าขาดสังขาร เช่น ขาดลมหายใจ ร่างกายก็แตก
วิญญูณก็เกิดไม่ได้

ที่สังขารเก่าๆ ยังประมวลผลมาให้ได้ เพราะ
อวิชชายังเกิดขึ้นอยู่ อวิชชายังไม่หมดไป ยังไม่มีวิชาเกิดขึ้น
อวิชชาก็ไม่มีตัวตน เป็นสิ่งที่เกิดเพราะปัจจัย นานๆ เกิด
ขึ้นทีหนึ่ง อวิชชาเกิดขึ้น ทำให้สังขารทำงานได้ ถ้ามี

วิชาเต็มที อวิชชาถูกทำให้ดับสนิทไปไม่เหลือแล้ว มีแต่
วิชา สว่างไสว ดุจดวงอาทิตย์ขึ้น สังขารก็ปรุงแต่ง
ประมวลผลไม่ได้ จบเรื่องกันไป ของใหม่ไม่มี ส่วนของเก่า
ก็รับต่อไปอีกนิดหน่อย รอเวลาเลิกงาน หนทางที่ทำให้ถึง
ความดับสนิทไปของสังขาร คือ อริยมรรคมีองค์ ๘
ประการ

องค์ที่ ๑ อวิชชา

ยัม โข อวฺุโส ทุกฺขเ อถาณํ, ทุกฺขสมฺมุทเย อถาณํ,
ทุกฺขนิโรธเ อถาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินียา ปฏิปทาเย อถาณํ.
อยมฺ วุจฺจตา วุโส อวิชฺชา

อาสาสมุทฺทยา อวิชฺชาสมุทฺทยเ

อาสาณโรธา อวิชฺชานโรธา

อยมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อวิชฺขานิโรธคามินี
ปฏฺฐิปทา

เสยฺยถิทํ, สัมมาทิฏฺฐิ ... สัมมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ความไม่รู้ในทุกข์ เหตุเกิด
แห่งทุกข์ ความดับแห่งทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งทุกข์ นี้เรียกว่า อวิชชา

เพราะความเกิดแห่งอาสวะ ความเกิดแห่งอวิชชา
จึงมี

เพราะความดับแห่งอาสวะ ความดับแห่งอวิชชา
จึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่
สัมมาทิฏฺฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ
แห่งอวิชชา

อวิชชานี้เป็นความไม่รู้ในอริยสัจ ๔ ความไม่รู้ในทุกข์ ความไม่รู้ในเหตุเกิดแห่งทุกข์ ความไม่รู้ในความดับแห่งทุกข์ และความไม่รู้ในข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์ ความไม่รู้ใน ๔ เรื่องเท่านั้นเป็นอวิชชา ส่วนความไม่รู้เรื่องอื่นๆ เช่น ลาดพร้าวไปทางไหน คนนั้นชื่ออะไร อันนี้ไม่ได้เรียกอวิชชา

อย่างที่ ๑ อวิชชาไม่รู้ในทุกข์ เมื่อไหร่ที่ยึดถือขึ้นมาในกองทุกข์ว่า เป็นตัวตน เป็นเรา เป็นของเรา ไม่รู้ว่า เป็นทุกข์ เป็นของไร้แก่นสาร นั้นแหละอวิชชาเกิดแล้ว ความไม่รู้เกิดขึ้น อย่างที่ ๒ อวิชชาไม่รู้ในเหตุให้เกิดทุกข์ คนดำ แหม...คนนี้ดำทำให้เราเป็นทุกข์ นี่ไม่รู้เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์คือตัณหา ไม่ใช่เขาที่ดำ อย่างนี้ อวิชชาเกิด อย่างที่ ๓ อวิชชาไม่รู้ในความดับสนิทของทุกข์ นึกว่า ได้นั้นได้นี้ตามใจอยากแล้วจะเป็นสุข ได้มาแล้วจะ

สบาย อย่างนี้อวิชชาเกิด อย่างที่ ๔ อวิชชาไม่รู้หนทาง
ไม่รู้ว่อารยมรรคมืองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติ นึกว่ามีทางอื่นอยู่
เรื่อย ผมจึงได้เน้นย้ำบ่อยๆ อย่างน้อยก็ให้รู้จากการฟังก็
ยังดี เรารู้จากข้้นการฟังอย่างนี้ ความโง่ก็เกิดได้น้อยลง
บ้าง ถ้าเราไม่ฟังเอาไว้เลย เห็นเป็นตัวเรา เป็นของเรา
อยู่เรื่อย เกิดบ่อย ไม่รู้ในทุกข์อีกแล้ว พอคนนั้นทำไม่ดี
แหม...คนนั้นทำให้เราเป็นทุกข์ คนนั้นเป็นเหตุให้เกิดทุกข์
เอาอีกแล้ว โง่อีกแล้ว ไม่รู้เรื่อง แท้ที่จริง ตัณหาเป็นเหตุให้
เกิดทุกข์ วิธีพ้นทุกข์ยิ่งไปหาทางนั้นทางนี้กันใหญ่ มีวิธี
นั้นวิธีนี้มากมาย ที่จริงมีวิธีเดียว คืออารยมรรคมืองค์ ๘

อาสวสมุทฺทยา อวิชชาสมุทฺทโย

อาสวนิโรธา อวิชชานิโรโธ

เพราะความเกิดแห่งอาสวะ ความเกิดแห่งอวิชชาจึงมี
เพราะความดับแห่งอาสวะ ความดับแห่งอวิชชาจึงมี

อวิชชาไม่มีตัวตนนะ เป็นสิ่งที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย
เหมือนกัน เพราะอาสวะเกิด อวิชชามันจึงเกิดได้ ไม่ใช่ว่า
อวิชชาจะเกิดได้ลอยๆ เป็นผู้ยิ่งใหญ่อะไรที่ไหน บางคนบอก
ว่าในปฏิจจสมุปปบาทนี้ อวิชชาเป็นต้นต่อ เป็นต้นเค้า
เป็นจุดเริ่มต้น อะไรอย่างนี้ ที่จริงแล้ว อวิชชาก็ไม่มีตัวตน
เหมือนกัน เป็นตัวทุกข์ เป็นสังขารที่เกิดเพราะมีปัจจัยปรุง
แต่ง ไม่ได้มีอยู่ก่อน มีเมื่อมันเกิด เกิดเพราะมีเหตุ และดับ
ไปเมื่อหมดเหตุ เหมือนกับสภาวะอื่นๆ นั่นเอง ถ้าพูดในแง่
ว่า กระบวนการเกิดขึ้นของกองทุกข์นี้ หมุนวนไปอย่างไร
อะไรเป็นตัวการสำคัญ อันนี้ต้องว่าอวิชชา ไม่ได้มองว่า
อวิชชาเป็นตัวตน มันเป็นธรรมะนั้นแหละ แต่เป็นธรรมะ

ที่เป็นตัวสำคัญในกระบวนการเกิดขึ้นของกองทุกข์

องค์ที่ ๐ อาสวะ

อวิชชานี้เป็นองค์ที่ ๑ ของกระบวนการปฏิบัติจนสมบูรณ์ แต่ปฏิบัติจนสมบูรณ์ทมนุเป็นวงกลม ไม่ได้เป็นเส้นตรง ดังนั้น อวิชชากับสภาวะอื่นๆ ก็เชื่อมโยงกันอยู่โดยไม่ขาดสาย อวิชชาเกิด ก็เพราะอาสวะเกิด ทีนี้ เพื่อแสดงว่าแม้ อาสวะที่เป็นเหตุให้เกิดอวิชชา ก็ไม่มีตัวตนด้วยอีกเหมือนกัน เลยต้องพูดองค์ที่ ๐ คืออาสวะ **อาสวะก็ไม่มีตัวตน เป็นสภาวะที่ไม่ได้มีอยู่ก่อน มีเมื่อเกิดขึ้น เกิดเพราะมีปัจจัย หมดปัจจัยก็ดับไป อาสวะทำให้เกิดอวิชชา และในทางกลับกันอวิชชาก็ทำให้เกิดอาสวะ**

ตโยเม อวฺุโส อาสวา: กามาโล ภาวาลโล อวิชฺชาลโล
อวิชฺชาสมุทฺทยา อาสวสมุทฺทยเ
อวิชฺชานโรธา อาสวานโรธา
อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค อาสวานโรธคามินิ

ปฏิบัติ

เสยฺยถิํ, สฺมมาทิจฺฉิ ... สฺมมาสมาธิ

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อาสวะ ๓ ประการเหล่านี้ คือ กามาสวะ ภาวาสวะ อวิชชาสวะ

เพราะความเกิดแห่งอวิชชา ความเกิดแห่งอาสวะจึงมี เพราะความดับแห่งอวิชชา ความดับแห่งอาสวะจึงมี อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาสวะ

ในบางพระสูตร พระพุทธองค์ตรัสถึงความสิ้น
กิเลส ด้วยความรู้จักอาสวะตามแนวอริยสัจ คือ รู้ตาม
ความเป็นจริงว่า นี้อาสวะ นี้อาสวสมุทัย นี้อาสวนิโรธ
นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา บางพระสูตรก็แสดงความรู้จัก
อวิชาในแนวอริยสัจ

ผมก็ได้แสดงปฏิจจนสมุปปบาทในแนวอริยสัจ ๔
โดยยกมาจากที่ท่านพระสารีบุตรรวบรวมไว้ในสัมมาทิฏฐิสูตร
ในพระสูตรอื่นๆ อาจจะไม่ครบทั้งกระบวนการ
แสดงเฉพาะบางส่วนตามความเหมาะสมแก่ผู้ฟัง ที่จริงก็
เรื่องเดียวกันนี้แหละ แสดงให้รู้อริยสัจตามความเป็นจริง
กองทุกข์ที่เกิดเพราะปัจจัยปรุงแต่ง เป็นตัวทุกข์ ไม่มีตัว
ไม่มีตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเขา เป็น
สิ่งที่ประชุมกันเกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น เหตุที่ทำให้ทุกข์ คือ

ทุกขสมุทัย เมื่อเหตุดับไป ทุกข์ก็ดับไป เพราะความดับ
ไปของเหตุ ความดับไปสิ่งที่เกิดจากเหตุจึงมี วิธีการที่จะ
ทำให้ถึงความดับสนิทไปโดยสิ้นเชิง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘

สภาวะที่เป็นส่วนประกอบในปฏิจจนสมุปปบาท ทุก
สภาวะล้วนไม่มีตัวตน เป็นตัวทุกข์ ไม่ว่าจะ เป็น ชรา
มรณะชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ สฬายตนะ
นามรูป วิญญาณ สังขาร อวิชา อาสวะ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มี
อยู่ก่อน มีเมื่อเกิดขึ้น เกิดเมื่อมีเหตุ ดับไปก็เพราะหมด
เหตุ หากเหตุดับสนิทแล้ว ตัวมันก็ไม่เกิดอีก ไม่มีอีก
ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับคืออริยมรรคมีองค์ ๘ จบเท่านี้
เรียนมาตั้งมาก ก็ขอให้ได้ข้อปฏิบัติเท่านี้ก็พอแล้ว อย่าเอา
อะไรไปเยอะ หมดเวลาแล้วนะครับ อนุโมทนาทุกท่านครับ

ชาติสมุทฺยา ชรามรณสมุทโย
ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ
อฺยเมว อริโย อฏฺฐจฺจฺคิโก มคฺโค
ชรามรณนิโรธคามินิ ปฏฺธิปทา

เพราะความเกิดแห่งชาติ
ความเกิดแห่งชราและมรณะจึงมี
เพราะความดับแห่งชาติ
ความดับแห่งชราและมรณะจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ

ภวสมุทฺยา ชาติสมุทโย
ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ
อฺยเมว อริโย อฏฺฐจฺจฺคิโก มคฺโค
ชาตินิโรธคามินิ ปฏฺธิปทา

เพราะความเกิดแห่งภพ
ความเกิดแห่งชาติจึงมี
เพราะความดับแห่งภพ
ความดับแห่งชาติจึงมี
อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งชาติ

อัสวสมุทยา อวิชชาสมุทโย
อัสวนิโรธา อวิชชานิโรโธ
อยมเว อริโย อฏฺฐงฺคิโก
มคฺโค อวิชชานิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา

เพราะความเกิดแห่งอัสวะ
ความเกิดแห่งอวิชาจึงมี
เพราะความดับแห่งอัสวะ
ความดับแห่งอวิชาจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอวิชา

อวิชชาสมุทยา อัสวสมุทโย
อวิชชานิโรธา อัสวนิโรโธ
อยมเว อริโย อฏฺฐงฺคิโก
มคฺโค อัสวนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา

เพราะความเกิดแห่งอวิชา
ความเกิดแห่งอัสวะจึงมี
เพราะความดับแห่งอวิชา
ความดับแห่งอัสวะจึงมี

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ
นี้แลเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอัสวะ

รายนามผู้บริจาค

คุณนันทลี จารุรัตน์	๑,๐๐๐
คุณจิตราพันธ์ รักษาพันธ์	๑,๐๐๐
ไม่ออกนาม	๑,๐๐๐
คุณบุญประคอง ประสงค์สม	๕๐๐
พญ.เรวดี กนกวุฒิ	๑,๐๐๐
บ้านจิตสบาย ๒๕ พ.ย. ๕๕	๖,๘๙๐
ไม่ออกนามหลายท่าน	๒,๖๔๗
คุณธิดาพร	๔๐๐
คุณสมชาย แสงจันทร์	๑,๐๐๐
คุณอนุ เกษขุมพล	๒,๙๘๐
คุณสุพร เกียรติวงศ์	๙๘๐
คุณวิภาวี สุขเกษม	๒๐๐
ไม่ออกนาม	๕๐๐
คุณวาสนา เจริญภักตร์	๕,๐๐๐
พล.อ.ต.ภานน คุณพรทิพย์ สุริยสัตย์	๒,๐๐๐
คุณพิรศักดิ์ พรรณเชษฐ์	๕๐๐
ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์	๑,๐๐๐
บริษัท เจเน็ท คอร์ปอเรชั่น จำกัด	๕,๐๐๐

รายนามผู้บริจาค

คุณอัจฉรา อังศิริสนันท์	๕๐๐
ผู้พึงธรรม บ้านจิตสบาย ๒๕ พ.ย. ๕๕	๖,๘๙๐
คุณประสพสุข สุธัญญา	๓๐๐
คุณธิดารัตน์ สุโรโสภณ	๓๐๐
ข้าราชการและพนักงานกรมศุลกากร ๓๐ พ.ย. ๕๕	๗,๐๙๐
ผู้เข้าปฏิบัติ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย	
๒๙ พ.ย. - ๓ ธ.ค. ๕๕	๑๘,๒๓๐
ไม่ออกนาม	๕๐๐
คุณอุมา แสงศรีราม	๑,๐๐๐
คุณสิวิภา คุณสาวิกา คุณศศิภา วาณิชเสณี	๑,๐๐๐
พ.ต.ท.วริทธิ์พงษ์ คุณภัททิยา ทัฬหวงค์	๑,๐๐๐
คุณทรงศนีย์วรรณ แจ่มสว่าง	๑,๐๐๐
คุณพิมพ์วิรัชย์ คล้ายคลัง	๒,๐๐๐
คุณสิริฉัตร อรรถวรรณวุฒิ	๑,๐๐๐
คุณนงนุช มาทีสุขสถิตย์	๒,๐๐๐
คุณศศิณาฏ แสงแก้ว	๕๐๐
ไม่ออกนาม	๓,๐๐๐
จันทร์ภา บุญมาก	๔,๐๐๐

รายนามผู้บริจาค

ไม่ออกนาม	๒๐๐
คุณสุวิมล คุณไวภพ อัครวไชยชาญ	๒,๐๐๐
คุณรื่นฤดี นิมมานนิตย์และครอบครัว	๒,๐๐๐
คุณรัชনীวรรณ อุทัยศรี	๑,๐๐๐
ไม่ออกนาม	๒,๐๐๐
คุณน้ำฝน ผสมกุศลศิลป์	๕๐๐
คุณจิรัฏฐ์ ชัชพร และครอบครัว	๕,๐๐๐
คุณใจทิพย์ เอี่ยมปรีดี	๒,๐๐๐
ไม่ออกนาม	๖๐๐
คุณสุวิมล คุณกรภัทร คุณโอภาส ฉันทวารชร	๑๐,๐๐๐
ผู้ฟังธรรม บ้านจิตสบาย ๒๓ ธ.ค. ๕๕	๕,๘๓๖
คุณนรี วัชรภาภิษาต อุทิศให้บิดา	๓๐๐
คุณสุรีย์ อัตน์ญาณดิรัตน์	๓,๐๐๐
คุณมนต์นรี เลอเลิศภักดี	๑๐๐
คุณกอบกุล คุณกมุขี คุณการุณย์	๕๐๐
คุณนวลทิพย์ เหลืองเป็นทอง	๑,๕๐๐
คุณสุภัคร เงามพิสดาร	๑,๐๐๐

รายนามผู้บริจาค

คุณสมใจ ทิพย์ชัยเชษฐา	๒,๐๐๐
พญ.นุสรรา อรรถศิลป์ คุณองุ่น คุณปวีดา วรรณนทร์	
คุณนันทิยา จิรายุสภมล คุณสิริพร ชำนาญเศรษฐกุล	
คุณภัทราภรณ์ สรณะสัจจะชีพ	๑๑,๐๐๐
เหลือจากพิมพ์หนังสือ เรื่องเล่าเมื่อเข้าวิเวก	๗,๕๐๐
ผู้เข้าปฏิบัติ อาศรมมาตา ๒๙ ธ.ค. ๕๕ - ๒ ม.ค. ๕๖	๑๔,๑๘๐
ไม่ออกนาม	๕,๒๗๙
ไม่ออกนาม	๑๐๐
พญ.นุสรรา อรรถศิลป์	๓,๐๐๐
ไม่ออกนาม	๗,๐๐๐
พญ.กฤษณา ไชลิตจรีนันท์และครอบครัว	๑๐,๐๐๐
ผู้เข้าปฏิบัติ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานบ้านจันทรม	
จ.สุรินทร์ ๑๑ - ๑๓ ม.ค. ๕๖	๒,๗๙๗
ผู้ฟังการแสดงธรรมที่โรงพยาบาลสุรินทร์ ๑๗ ม.ค. ๕๖	๑๐,๐๐๐
คุณกนกวรรณ	๕๐๐
รศ.ชนิกา ศิลปอนันต์	๓,๐๐๐
ผู้ฟังธรรม บ้านจิตสบาย ๒๗ ม.ค. ๕๖	๗,๗๑๐
รวม	๒๐๕,๕๐๙

หากท่านใดสนใจในงานบรรยายธรรม
หนังสือ บทความอื่นๆ ของอาจารย์สุภีร์
สามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.ajsupee.com

ท่านสามารถขอรับธรรมบรรยายในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- หนังสือที่พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน ติดต่อขอรับได้ที่
คุณสุคนธ์ ชมรมจริยธรรม ตึกประสาทวิทยาชั้น 2
โรงพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี โทร.02-968-9954
โดยดูรายชื่อหนังสือได้ที่ www.ajsupee.com
- หนังสือที่พิมพ์แจกเป็นธรรมทานโดยชมรมกัลยาณธรรม
สามารถติดต่อขอรายละเอียดได้จากชมรมกัลยาณธรรมที่
www.kanlayanatam.com
- ขอรับหนังสือ และ mp3 ได้ฟรีทางไปรษณีย์โดยส่งชื่อ
ที่อยู่ของผู้รับ และชื่อหนังสือ mp3 ที่ต้องการไปที่
suriya2k@gmail.com

สอบถามรายละเอียดได้ที่ คุณสุริยา โทร. 081-484-5544
ดูรายชื่อหนังสือและ mp3 ได้ที่ www.ajsupee.com

ประวัติ

อาจารย์สุกัีร์ ทุมทอง

วันเดือนปีเกิด ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕

สถานที่เกิด บ้านหนองฮะ ต.หนองฮะ

อ.ลำโรงทาบ จ.สุรินทร์

การศึกษา

- เปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่ วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง
 - ปริญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - ปริญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๖)

- อาจารย์สอนพิเศษ วิชาพระอภิธรรมปิฎก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
 - บรรยายธรรมะตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
- เผยแผ่ธรรมะทางเว็บไซต์ www.ajsupee.com

